НИКОЛАЙ ТОМАН

Какво става в тишината

ДЪРЖАВНО ВОЕННО ИЗДАТЕЛСТВО ПРИ МНО

БИБЛИОТЕКА ВОЕНЫ ПРИКЛЮЧЕНИЯ

НИКОЛАЙ ТОМАН

КАКВО СТАВА В ТИШИНАТА

1957
ДЪРЖАВНО ВОЕННО ИЗДАТЕЛСТВО
ПРИ МИНИСТЕРСТВОТО НА НАРОДНАТА ОТБРАНА

Николай Томан
ЧТО ПРОИСХОДИТ В ТИШИНЕ
Военное издательство
Военного министерства Съюза ССР
Москва — 1950

Преведе от руски: Е. Филипова

Редактор: Хр. Минчев
Художник: К. Арцеулов
Худ. редактор: К. Майски
Техн. редактор: Ст. Манов
Коректор: А. Нишева
ЛГ-IV/4 — 1956 г.
Формат 16⁰ от 71/100
Дадена за печат на 4. II. 1957 г.
Тираж 10,000 екз.
Издателски коли 3,87 — Печатни коли 6,50
Изд. поръчка № 1064 — Техн. поръчка № 404
Кн. тяло 1,95 лв., подв. 1,40 лв,
Печатница на Държавното военно издателство при МНО

КОМАНДУВАЩИЯТ АРМИЯТА АНАЛИЗИРА ОБСТАНОВКАТА

Валеше дъжд, обикновен за Прибалтика: дребен, отегчителен. Предното стъкло на машината се покри с малки бисерни капки. Непрекъснато движещите се по стъклото четки вече не бяха в състояние да го направят прозрачно. Командуващият армията повдигна яката на коженото палто и нахлупи над очите си генералската фуражка. Изглеждаше, че той е потънал в дрямка и е забравил за генерал Погодин, когото бе взел специално в своята машина. Погодин се досещаше, че предстои сериозен, по-скоро неприятен разговор, и търпеливо чакаше.

Командуващият армията, възрастен, пълен, даже въздебеличък човек, всякога удивително бодър и не за годините си подвижен, с цялата си едра, прегърбила се сега фигура изразяваше крайна умора.

Погодин знаеше до най-малки подробности разпределението на неговия ден. На командуващия не оставаше никак време за почивка. „Навярно само при пътуване от една дивизия в друга, от единия фланг на армията на другия той се изхитрява да почива" — помисли Погодин. Обаче едва бе му проблеснала тази мисъл, когато командуващият, без да се обръща към него, каза с плътен, нисък глас:

— Мислиш, старикът навярно е заспал? Не, аз не спя... Не премина добре днешният ден. Какво ще кажеш ти за това?

И пак последва дълга и мъчителна пауза. Погодин знаеше характера на командуващия и не бързаше с отговора.

Колата, подскачайки по неравностите, се движеше през горска просека по тесен коловоз с дъсчена настилка. Отстрани се мяркаха мощните стебла на боровете. Отпред се движеше автоколона с реактивни снаряди. Отзад ги застигаха три тежко натоварени ЗИС-а. Колата на генерала беше притисната между тях и нямаше възможност да излезе напред дори и на разклоненията.

Командуващият, който всякога взискваше от шофьора си непременно да изпреварва попътните автомашини, днес изглежда дори и не забелязваше, че неговият автомобил не може да развие скорост.

— Та ето — след дълго мълчание каза накрая командуващ армията, — интересува ме твоето мнение, генерале, за причините на неуспеха на нашата днешна операция.

Погодин, както и преди, мълчеше. Той знаеше, че командуващият не се кани да изслуша неговото мнение, преди да изкаже своето. Погодин отдавна беше свикнал с маниера на командуващия да развива мисълта си докрай.

— Не ти ли се вижда странна бързината, с която противникът успя да съсредоточи своите резерви в направлението на нашия главен удар? — отново запита командуващият.

Замълчал, като че ли очакваше отговор, той се зае старателно да изтрива потното странично стъкло. След това той се обърна решително към Погодин и продължи, като понижи гласа си, за да не може шофьорът да разбере думите му.

— А сега искам да ме слушаш внимателно. Ако търсим обяснение за нашия днешен неуспех, не е трудно да го намерим. Ние започнахме стремителна атака, но не можахме да издържим докрай нейния темп. Ето защо замисленият от нас пробив на тактическата

дълбочина на противниковата отбрана не можа да се осъществи.

Машината трепна и спря, но командуващият дори не обърна внимание на това. Той продължи своята мисъл:

— Тук, разбира се, възниква въпросът: защо? Затова, защото противникът успя да привлече големи резерви. Ето ти и обяснението. Формално погледнато, то е напълно задоволително и достатъчно убедително. Обаче ако ние, генерале, погледнем по-дълбоко, ако се постараем не само да се оправдаем пред началството, но и да изясним за себе си създалото се положение, работата взема малко по-друг обрат. Нали така?

— Така — отговори Погодин, като гледаше през рамото на шофьора как отпред тръгват спрелите преди малко машини.

— Работата взема по-друг обрат — замислено повтори командуващият. — Може да се направи например извод, че противникът се хвърли извънредно енергично да парира нашия удар. Нещо повече — той се хвърли с такава бързина, като че ли предварително е знаел за този удар. И знаеш ли кое е най-интересното във всичко това?

Командуващият пак се обърна към Погодин. Примижавайки, той го погледна изпитателно в очите и добави отново с понижен глас:

— Най-интересното се заключава в това, че силите на противника бяха разчетени да парират удара на не по-малко от три корпуса, докато ние действувахме само с един корпус. Не е ли чудно това, генерале?

— Чудно е — съгласи се Погодин.

— А защо е чудно? Защото първоначално ние наистина имахме намерение да действуваме с три корпуса и едва в последния момент изменихме решението си. Не ти ли се струва, че противникът по някакъв начин е узнал за нашите първоначални планове?

— Да, изглежда.

Дъсчените коловози на пътя се свършиха. Започна настилка от пръти. Машината изведнаж започна да скача и се затресе с леки трептения. Стана трудно да се разговаря, но командуващият продължи:

— И това не може да не изглежда подозрително, понеже всички крупни действия на фронта са подчинени на строга закономерност. Както и да се опитва противникът да ни надхитри, каквото и да предприема в мащаба на армията, аз всякога ще намеря обяснение за това. Малка част, включително до батальон, може да измени своето разположение, да се прегрупира, да настъпи, да отстъпи или да се отбранява — причината за това не можеш да намериш изведнаж. Тук може да има много случайности. Но когато се движат дивизии, когато противникът раз-

места корпуси, аз винаги се досещам за причините, които са предизвикали подобни действия.

Машината достигна до щаба на гвардейската дивизия и спря. Докато началник щаба, предупреден от дежурния, идваше да посрещне командуващия, последният завърши своя разговор с Погодин:

— Накратко казано, генерале — заключи той — аз подозирам, че този път противникът е разполагал с точна информация за нашите намерения. Твоя задача е да изясниш източника на тази информация. Колкото по-скоро направиш това, толкова по-добре.

В МАЛКАТА КЪЩИЧКА

Капитан Астахов отиде до прозореца. През запустелите зеленчукови градини по тясната утъпкана пътечка вървеше Наташа Кедрова. Тя пресече малката полянка пред прозорците на къщата, от която я наблюдаваше капитан Астахов, и се спря при дъската, където се окачваха новите сведения на Совинформбюро.

— Изглежда, капитане, вие не сте равнодушен към Кедрова — усмихна се стоящият до масата майор Гришин, началник на Астахов.

— Нима личи! — учуди се Астахов.

— Да, много.

— В действителност тя ме интересува. В нея има нещо такова... и в характера, и във външността. Обърнали ли сте внимание на нейното лице? Аз не съм художник, но ми се струва, че тя има удивително правилни и завършени черти.

— Охо, как я украсявате! — засмя се Гришин. — Не сте ли влюбен вече в нея?

Астахов сви вежди, намръщи се и забеляза хладно:

— Не разбирам защо пък трябва да бъдеш непременно влюбен в жената, която те интересува с нещо. Може би вие ще обясните това?

— Харесва ми се, другарю Астахов, вашето сериозно отношение към всичко, но това, че не разбирате от шега, е наистина досадно — като все така се усмихваше, забеляза Гришин.

— Такива шеги аз действително не разбирам — открито отговори Астахов.

— Е добре! — като направи рязко движение и пропъди от лицето си усмивката, каза майорът вече със съвършено сериозен, почти официален тон. — Няма да говорим повече за това. Интересно е обаче с какво ви е заинтересувала Кедрова?

Астахов видя как Наташа, след като прочете сведението, бързо, с лека походка премина покрай къщата, в която живееше и работеше той заедно с майор Гришин. Когато

тя се скри зад съседната плевня, капитанът се отдръпна от прозореца и седна на масата срещу Гришин.

— Вие искате да знаете с какво ме е заинтересувала Кедрова? — запита той. — Аз просто проявявам към нея професионален интерес.

Майорът учудено повдигна вежди.

— В нейното поведение, а може би и в характера ѝ има нещо непонятно за мене — продължи Астахов — и аз искам да разбера, да разгадая или още по-вярно, да реша това непонятно, както математикът би решил неочаквано попаднала му сложна алгебрична задача.

Едва сдържайки усмивката си, майорът каза наставнически:

— Математиката е твърде абстрактна наука, а на нас ни се налага да имаме работа с твърде конкретни явления.

— Това е така — съгласи се Астахов, — обаче в нашата работа и в работата на математика има нещо много общо. Както на него, така и на нас ни се налага да имаме работа с неизвестни величини.

Гришин не обичаше теоретическите спорове. Той нямаше такова образование, каквото имаше Астахов, който бе дошъл в армията от университета, и му беше трудно да се мери с него. На майора му се струваше, че широката образованост на Астахов го кара

да търси отвлечени сравнения, откъсва го от живота. Математиката, пък и физиката, които Астахов е изучавал в университета, се струваха на Гришин неприложими в тяхната ежедневна работа. Във всеки случай досега той лично бе минавал напълно и без тях.

„Ето, ако Астахов работеше като шифровчик, тогава неговите познания в математиката, разбира се, биха се оползотворили..." — вече за кой път неволно помисли Гришин. Но телефонният звън прекъсна неговите мисли. Майорът вдигна слушалката.

Офицерите от щаба на армията обикновено избягваха при телефонни разговори да назовават фамилиите и званията на старшите началници, но по тона на гласа на Гришин, по това, как той неволно се изпъна, Астахов се досещаше, че майорът разговаря с началника. Неговите отговори бяха твърде кратки. Те се състояха от повтаряне на думите „тъй вярно", „съвсем не", „слушам". Разговорът продължи не повече от няколко секунди.

Като постави слушалката върху вилката на телефонния апарат, майорът наметна шинела на раменете си.

— Стягайте се, другарю Астахов — каза той, — вика ни генералът.

— Какво да взема със себе си? — запита капитанът. — Какви сведения? Той не обича, когато при него се явяват с празни ръце.

— Както ми изглежда — забеляза майорът, — този път ще му бъдат необходими такива сведения, каквито ние нямаме и добиването на които не ще бъде лесно.

ГЕНЕРАЛЪТ ПОСТАВЯ ЗАДАЧА

Генерал Погодин не можеше да не се съгласи с мнението на командуващия, макар че знаеше твърде добре нееднократно повтарящата се и станала шаблонна тактика на противника.

На Погодин беше известно от опита на боевете, че пехотните дивизии на противника, снети от други участъци на отбраната, се появяваха в района на пробива след един-два дни. Тяхното по-бързо появяване не можеше да не предизвика подозрения. При такъв значителен мащаб на операцията случайност в действията на противника беше изключена. В това командуващият беше прав.

Трябваше да се допусне, че противникът е получил отнякъде информация за намеренията на съветското командуване.

Генерал Погодин се бе борил много години с разузнаването на противника и бе изучил начините за действие на неговата агентура. Той знаеше, че много от похватите на противника се повтаряха, но при решаването на

една или друга задача никога не пристъпваше с предубеждение. Напротив, той беше твърдо уверен и всеки път се уверяваше в това, че дори и най-шаблонният ход на неприятелския агент неизбежно включва нови елементи, типични за създадената обстановка. Това умение на разузнавача да отгатва новите детайли в стария метод почти винаги му осигуряваше победа.

Потънал в размишления, генерал Погодин се разхождаше в малката стая на селското здание, приспособено за негов щаб, когато адютантът му доложи:

— Майор Гришин и капитан Астахов.

— Нека влязат.

Като разреши на влезлите офицери да седнат, генералът, който много скъпеше времето, веднага пристъпи към същността на работата.

— Вие знаете — каза той, — че системата на работата в щаба на армията е построена така, че щабните офицери от различните отдели си обменят информация само по крайно необходимите въпроси. Когато пък командуването постави сериозна оперативна задача, то в разработването ѝ участвуват още по-ограничен кръг хора — само малцина старши офицери от управлението на армията.

Погодин внимателно погледна своите подчинени. Те го слушаха съсредоточено, но генералът разбираше добре, че на всеки от

тях неговите думи оказват различно въздействие. Гришин е праволинеен. Неговите аналитически способности не са големи, обаче той е незаменим в провеждането на операциите. Капитан Астахов е някак по-колеблив и твърде доверчив. Той не притежава и издръжливостта на Гришин, но затова пък има ясна логика на мисленето и се отличава с голяма самостоятелност.

Като премина няколко пъти по стаята, Погодин продължи:

— И ето, въпреки всички мерки за секретност противникът е получил по някакъв начин сведения за разработването на последната наша операция. Как е постигнал това, не зная, но ние трябва да узнаем това по възможност в най-кратко време. В цялата наша работа това е първият случай и той трябва да остане последен.

Генералът извади от масата кутия цигари и предложи да запушат.

— Достатъчно добре ли познавате офицерите и изобщо целия личен състав, който има достъп до оперативните документи на щаба? — запита той след кратка пауза.

— Смятам, че достатъчно добре — отговори Гришин.

— На ваше място аз не бих се осмелил да отговоря така уверено — строго забеляза генералът, — тъй като и най-обстойните познания за всеки предмет, а още повече за чо-

века, никога не са изчерпателни. Накратко казано, необходимо е още един път да се вгледате в хората, да се вгледате, като отхвърлите всяко предубеждение, че знаете всичко за тях. По-добре ще бъде, ако допуснете, че нищо не ви е известно за тях и че всичко трябва да се започне от самото начало.

ЛОГИКАТА НА КАПИТАН АСТАХОВ

През тази нощ капитан Астахов дълго време не легна да спи. Той седеше на своя малък люлеещ се стол и чертаеше на един лист хартия някакви заплетени геометрически фигури. Той правеше това съвсем несъзнателно, по стар навик да чертае или рисува нещо в часове на напрегнато мислене. На него винаги му се струваше, че това помага за главното движение на мислите, но днес като че ли не помагаше.

Генералът предложи още един път да се вгледат в хората, с които Астахов воюваше заедно вече четвърта година. Той ги беше наблюдавал всеки ден и ги познаваше достатъчно добре. Той беше дълбоко уверен, че тук, на фронта, всичко се опознава по-бързо и по-дълбоко, отколкото при други условия. Астахов знаеше не само служебните качества на всеки от тези хора, но и техния характер и биография. Не всички бяха достатъчно

добре образовани, не всички бяха еднакво талантливи, но всички бяха истински съветски хора. Затова у капитана нямаше никакви съмнения.

Той пресмяташе и така, и иначе, но вярата му в хората оставаше непоколебима, а задачата все пак трябваше да се реши. От това зависеше и съдбата на тези хора, и съдбата на армията.

Като преседя безплодно до два часа през нощта, Астахов реши да легне да спи. Той загаси светлината и дълго лежа с отворени очи. Нощта беше тиха. Само от време на време боботеха нощните бомбардировачи По-2, които се отправяха към предния край. С отегчително бучене се скиташе някъде недалеч фашистки нощен ловец, който наблюдаваше тайно колите със запалени фарове. Понякога в района на железопътната станция глухо гърмяха тежки зенитки.

Сънят не идваше. Главата продължаваше трескаво да работи. Едва след като се успокои малко, Астахов започна да разсъждава по-хладнокръвно. Като отхвърли всичко случайно, което му пречеше да се съсредоточи, той реши да стесни малко своята задача. Той беше уверен, че офицерите от щабовете на управленията на армията не биха могли да бъдат преки или косвени източници на информацията. Оставаше да се предположи, че по някакъв начин са изчезнали от щаба и са

попаднали в противника оперативни документи във вид на чернови или копия. Изчезването на оригинали беше малко вероятно, тъй като генерал Погодин сам заяви, че цялата документация от разработената операция беше събрана лично от началник щаба на армията.

Преди да размишлява как чернови или копия от документите биха могли да проникнат извън щаба, Астахов реши да установи кой от оперативните документи е особено важен и дори се явява обединителен, включващ в себе си целия замисъл на операцията.

Капитанът знаеше добре реда на работата в щаба и имаше ясна представа за всички основни документи, които се изготвят при разработването на операцията. От цялото многообразие на тези документи той отдели два основни вида: писмени и графически. От първия вид противникът може да не се интересува от всичко, понеже в него има много зашифровани сведения, в които не е лесно да се ориентира. Затова пък вторият вид документация — картите и схемите беше по-интересен за противника, тъй като в него бяха нанесени всички части, участвуващи в операцията, районите на тяхното съсредоточение и маршрутите за движение. Графическият език на картите беше сбит, ясен и прост. Той би могъл да даде на противника почти напълно изчерпателни данни. При

това картата най-често се явява първият, а понякога и единственият документ, върху който се отразяваше замисълът на командуването.

Като реши, че именно оперативната карта представлява главен интерес за противника, капитанът започна да размишлява по какъв начин тя би могла да попадне у него. Той знаеше много добре колко строго се отчиташе всеки изработен екземпляр от секретните документи. Оперативните карти пък, които изобщо нямаха чернови, незабавно се номерират и регистрират като съвършено секретни, тъй че тяхното незабелязано изчезване е просто немислимо.

В своите размишления капитан Астахов стигна дотук, но по-далеч не можа да отиде.

В пет часа пристигна отнякъде майор Гришин. Без да запалва светлината, той се съблече бързо и легна да спи. Капитан Астахов нямаше навик да разпитва своя началник къде е ходил, но понеже знаеше кръга на неговите задължения, винаги се досещаше за това.

Астахов пооправи сламената възглавница, издърпа одеялото и като се покри през глава, се опита да заспи.

Стъклата задрънкаха силно от тътнежа на внезапна артилерийска стрелба на предния край. Някъде съвсем близо избухна снаряд на противниково далекобойно оръдие. Отно-

во настъпи тишина, а сънят все още не ид ваше при капитана.

Ако мислите имаха инерция, то в случая те като че ли все още продължаваха да се въртят около картата. И вероятно толкова голяма беше силата на тази инерция, че Астахов неволно отново започваше да се връща към картата и колкото повече мислеше за нея, толкова по-очевидно му изглеждаше, че именно за картата се е заловил противникът, тъй като тя му даваше не само изчерпателни, но и нагледни сведения за нашите замисли.

РАЖДАНЕТО НА ЗАМИСЪЛА

На сутринта капитан Астахов се яви при генерал Погодин. Генералът го прие твърде хладно и с целия свой необикновено официален вид, с леко приповдигнатите си вежди и с въпросителния си поглед като че ли казваше: „Не бързате ли с визитата, млади човече?"

Той разреши с кимване на капитана да седне и се залови да записва нещо в бележника. Това мълчание подействува на Астахов потискащо и той неволно помисли: „Не избързах ли действително, не взех ли решение твърде бързо?"

Като завърши твърде дългото и както се стори на Астахов, не много срочно записване, генералът кратко каза:

— Е, слушам ви.

Без да се гледа на неволното вълнение и известната неувереност, предизвикана от хладния прием, все пак капитанът изложи достатъчно твърдо и точно своята мисъл.

Генералът го слушаше внимателно, без да го прекъсва и без да отвлича вниманието си с нищо. И макар че мисълта на Астахов се стори на генерала малко наивна, той не посмя да се усмихне, а напротив, отнесе се към думите на капитана с необходимото внимание и сериозност, което впрочем не му попречи да забележи:

— Всичко това е така, другарю капитан, но с това вие не откривате нищо ново. Ценността на картите за противника е съвършено очевидна, обаче да ги получи не е така лесно, докато едно кратко устно или писмено съобщение, че тогава и тогава, с такива и такива сили и в такова и такова направление ние се готвим да настъпим, би удовлетворило противника напълно. Това е много по-просто и естествено!

— Да, разбира се, това е по-просто — съгласи се Астахов, — но това е общо положение, а аз вземам частния случай. Ако работата се състоеше в широка разработка на операция с привличане на голям брой изпъл-

нители, то разбира се, по-правилно би било да се направи вашето предположение. Но нали тук става дума за твърде ограничен кръг хора, честността на които е извън подозрение. С други думи, аз искам да кажа, че хората в дадения случай не биха могли да се явят като източник на информация.

— Вие имате предвид големите началници?

— Да.

— Но нали освен тях са могли да имат отношение и неголеми началници — възрази генералът. — Доколкото ми е известно, чертожничката в щаба на инженерните войски не е такъв голям човек. Ако не ми изменя паметта, тя е само старши сержант.

— Тъй вярно, другарю генерал, старши сержант, но този път тя не е имала отношение към картата. Това ми е известно съвсем достоверно. При това, другарю генерал, чертожничката Кедрова работи в щаба на инженерните войски ето вече около две години и ние нямаме основание да не ѝ се доверяваме.

Генералът помълча, макар че принципиално той не беше съгласен с Астахов. След няколко минути капитанът продължи:

— Аз все пак съм уверен, другарю генерал, че противникът използува наши оперативни карти, които по някакъв начин проникват извън щаба.

— Какво предлагате вие?

— Аз предлагам експеримент. Необходимо е да се разработи срочно една твърде сериозна, но фиктивна операция. Необходимо е също така за нейната фиктивност да знаят само двама човека: вие и командуващият. Всички останали трябва да я вземат за действителна. И още едно непременно условие: към разработването на тази операция трябва да бъде привлечен строго определен брой хора. Най-добре ще бъде, ако вие сами съставите списъка и го предложите на командуващия.

— Да, може би това е уместно — съгласи се генералът след известно размишление. — Не зная само как ще се отнесе към това командуващият...

В същия ден генерал Погодин предложи на командуващия идеята на Астахов и командуващият, въпреки опасенията на Погодин, я одобри.

— Това е интересно — каза той. — Сега ние сме в оперативна пауза. Хората не са заети с нищо особено, така че може да се изпробва.

Командуващият прелисти настолния календар, помисли и запита:

— Кога според тебе е най-удобно?

— Може и още утре — отговори Погодин.

— Е, какво пък, утре, добре, утре.

На другия ден сутринта командуващ армията събра при себе си командуващите и

началниците на родовете войски в армията и им заповяда да разработят план за голяма настъпателна операция.

В ЩАБА НА ИНЖЕНЕРНИТЕ ВОЙСКИ

Късно вечерта в просторната щабна землянка на инженерните войски на армията помощник-началникът на секретната част старши сержант Яценко прибираше в обкования с жслязо сандък секретните дела и карти.

В щаба, освен Яценко и чертожничката Кедрова, нямаше никой друг. Генерал Тихомиров и полковник Белов от сутринта бяха заседнали в землянката на полковника и не пускаха никого там. Старшият помощник на Белов майор Рахманов и двамата младши помощници бяха отишли да вечерят. Изглежда те нямаше да си легнат скоро, тъй като по установените традиции офицерите от щаба не лягаха да спят по-рано от генерала и полковника.

Умореният, вечно недоспиващ си старши сержант Яценко мърмореше:

— Няма нищо по-тежко от щабната работа! Седиш като прокълнат ден и нощ, а няма нищо налице!

— Какво искаш да има налице? — запита Кедрова. — Ти си много интересен, Остап.

— Никаква продуктивност не се вижда, ето какво имам предвид. Само една неосезаема бумащина.

— Нима всички тези сандъци с „бумащина" са неосезаеми? — засмя се Кедрова.

— Ти все се шегуваш, Наташа, а мене страшно ми се спи!

На старши сержант Яценко, весел и добродушен човек, наистина страшно му се спеше. Да дремне, макар и три-четири часа, но така, че никой да не го тревожи, никой да не го разбуди и му поиска ключовете от сандъците и шкафовете или поредния изходящ номер, на него му се струваше върхът на блаженството.

— Знаеш ли, Наташа — каза той, — аз сега ще дочакам майор Рахманов и ще поискам почивка. Все едно, аз вече не съм работоспособен. Само очите ми гледат, а целият отдавна, отдавна спя. Добре ще е и ти да поискаш почивка. Сърцето ми чувствува, че утре ще падне работа. Ненапразно генералът и полковникът заседават — изглежда, че ще се готвим за нова операция.

— Какво ще искам — въздъхна Кедрова, — началството само знае кога да ни освободи.

— Но нали и ти също второ денонощие не спиш и изобщо през всичкото време не си доспиваш. Нали и за тебе е вредно...

— Е, остави, Остап!

Яценко въздъхна тежко, помълча и тогава продължи:

— Чертожническата работа е много мъчна Не е зле да поискаш по-лека работа.

Кедрова се намръщи и каза строго:

— Остави, Остап. Не обичам тези съболезнования!

Яценко беше полегнал на затворените железни сандъци, като беше подложил под главата си дебела папка, и макар че той имаше навик да заспива почти мигновено, този път дълго се въртя и все не можеше да се успокои.

— Знаеш ли, Наташа — продължи той, — много ми се харесва, че си такава сериозна, разсъдлива и строга.

— Какви са тия откровения днес, Остап? — учуди се Кедрова. — Като че ли още малко и ще почнеш да ми се обясняваш в любов?

— Бих ти се обяснил, но нали ще ми се смееш.

— Разбира се, ще ти се смея, я! — Наташа се усмихна, откривайки своите удивително равни, влажно блестящи зъби. Тя махна с ръка на Яценко и добави: — Ти по-добре спи!

Яценко се обърна на другата страна, но в това време пред входа на землянката се чуха гласове и той бързо се вдигна от своето железно легло;

— Нашите, струва ми се. Ох, сърцето ми чувствува, че няма да спя и тази нощ.

В землянката влязоха полковник Белов и майор Рахманов.

— А ти защо не спиш, куме? — шеговито се обърна Белов към старши сержанта.

Полковник Белов беше постоянно весел. Изглеждаше, че още не е имало такава неприятност, от която той би изпаднал в униние. Хвърляйки наляво и надясно своите понякога грубички шеги, той винаги правеше това добродушно, без да иска да оскърби или да обиди някого.

Докато Яценко бърбореше нещо, че много му се спи, а няма възможност за това, полковникът, без да слуша, се отправи към Кедрова и усмихнат й протегна ръка:

— Здравейте, красавице!

— Вие по-добре ми пожелайте добра нощ — засмя се Кедрова.

— Именно добра, а не лека. Далече е още до лека.

— Значи ще работим?

— Да, ще работим. Но вие не се плашете! Аз ще работя, а вие вървете сега да почивате. — Полковникът отново й протегна ръка и каза: — Лека нощ! . . . А ти, куме — обърна се той към Яценко, — ще трябва да пободърствуваш. Охо, как се удължи физиономията ти. Много ти се спи, куме! Но какво да те прави човек. Дай ми дело номер тридесет и

лягай тук, на сандъците. Ти нали, казват, си като факир, можеш да спиш даже и на гвоздей. Легни, куме, поспи си, а когато потрябва, ще те събудя.

В землянката влязоха останалите офицери от щаба.

— Хайде — обърна се полковникът към тях, — всички отивайте да спите! — Ставане в шест, нула, нула. Лека нощ и приятни сънища!

РАЗУЗНАВАТЕЛНОТО СВЕДЕНИЕ

Към края на деня офицерите от общовойсковото разузнаване на щаба на армията съставят разузнавателно сведение. Краткият отпечатан на една или две страници документ включва в себе си усърдната и не безопасна работа на разнообразните армейски органи за цялото денонощие. В него има всичко: разположението на противниковите войски, действията на неговата авиация и артилерия, данните от дневното наблюдение за предния край и всички наблюдаващи се участъци от противниковия фронт, резултатите от нощните поиски и разпита на пленниците, данните от въздушното разузнаване и от наблюдението за работата на противниковите радиостанции.

За получаването на тези сведения десетки опитни разузнавачи, въоръжени със стереотръби, перископи и бинокли, окопани в земята или покачени по дървета, наблюдават от различни пунктове през цялото време всяка педя видима противникова земя.

Преминат ли група войници по фронта, или каруци със сандъци, чуе ли се шум от влак по посока на противниковата станция, мерне ли се някъде между дърветата куриер, велосипедист — всичко това разузнавачите нанасят внимателно в своите дневници за наблюдението, като указват точно датата, времето на денонощието, квадранта или по-точно координатите от топографната карта. Нищо не се изплъзва от тяхното внимание. Те чуват и виждат всичко, всичко записват точно и своевременно донасят в своя щаб. Дори тогава, когато пелената на мъглата закрива наблюдаваното пространство, когато продължителните дъждове с косите си пунктири шрихират наблюдаваните участъци, разузнавачите са на поста си и нанасят в дневника плътността на мъглата, продължителността на дъжда, неговата интензивност и дълбочината на видимостта.

Когато пък нощта със своя черен маскировъчен халат скрие от очите противниковата територия, на смяна на зрението идва слухът. Тогава „подслушвачите" сменяват наблюдателите. Те се приближават почти не-

посредствено до предния край на противниковата отбрана. Техният изострен слух улавя и най-слабото шумолене, едва доловимите звукове. По равния, глух шум те познават движението на пехотата, по разкъсания глух тропот, по пръхтенето и тракането на копитата — конницата, по звънтенето на метала — артилерията и по непрекъснатия металически грохот на гъсениците и рязкото бумтене на моторите — танковете и самоходните оръдия.

Разузнавачите отиват и в дълбочината на противниковата позиция и там, на шестдесет километра от предния край на отбраната, водят скрито наблюдение за огневите точки, живата сила и отбранителните съоръжения на врага.

А докато войсковите разузнавачи опипват предния край и тактическата дълбочина на отбраната на противника, авиацията прониква в неговия тил, а радиоразузнаването внимателно следи работата на засечените противникови радиостанции, тяхното преместване, изчезване или появяване на нови радиостанции.

Привечер чрез сборните пунктове за донесения, чрез разносвачи и офицери за свръзка в щаба на армията се стичат писмени донесения, схеми, карти, самолетни снимки, шифрограми. Тогава щабните офицери-разузнавачи нанасят всичко това на картата,

съпоставят новите сведения с наличните и определят степента на тяхната достоверност.

Постепенно картата се покрива гъсто с графическите знаци на фортификационните съоръжения, артилерийските позиции, огневите точки и минните полета. Вписват се номерата на новите противникови части, премествят се старите. Непрекъснато изменящата се обстановка се отразява на картата още по-бързо, когато частите се намират в движение. Тя се допълва и уточнява с всеки телефонен звън, с всяко новополучено донесение. С напрегнатия, трескав пулс на войната бягат по картата цветните моливи и нанасят все нови и нови условни знаци.

Обикновено разузнавателното сведение е готово към вечерта. Обаче този ден, твърде рано преди установения срок, началникът на разузнаването в щаба на армията доложи на командуващия, че пред фронта на армията противникът е започнал да се придвижва.

— Какво е пък това — прегрупиране? — запита го командуващият.

— Противниковите части се разместват, почти без да спазват обикновените мерки за маскировка — отговори началникът на разузнаването. — Изглежда, че противникът е разтревожен от нещо и бърза да усили своята отбрана.

Същия ден генерал Погодин извика бързо Астахов. Аудиенцията беше много къса, но капитан Астахов беше не само доволен от нея, той беше и щастлив.

Генералът го прие както обикновено. Той не изказа с нито една дума своето одобрение, но по изражението на лицето му, по интонацията на гласа и по много други, почти неуловими признаци капитанът разбра, че генералът е доволен от него.

Победата на Астахов изглеждаше очевидна. Командуващият одобри подхвърлената от него мисъл и я осъществи. И ето сега официалните данни на разузнаването с всичката убедителност на обективните факти я потвърдиха. Нямаше съмнение, че противникът вече взема контрамерки против едва вчера разработената от щаба на армията фиктивна настъпателна операция.

Това беше дори не негово лично тържество, а тържество на логиката, в която капитанът така вярваше и без която не можеше да си представи разумна дейност.

Когато излезе от генерала и се отправи към дома си, Астахов се успокои и разбра, че поводът за тържествуване засега е още твърде незначителен. Всъщност всичко си оставаше както и преди и разрешаването на основния въпрос беше още много далеч. И все

пак имаше вече малка победа, тъй като кръгът, в който се намираше порочното звено, се стесни, и то не произволно, не случайно, а вследствие на специално проведено разумно действие. Значи ако и по-нататък действува със същата логическа последователност, то окончателното решение ще бъде намерено.

Астахов вървеше по тясната, кална и хлъзгава дъсчена настилка на улицата в селището, където беше разположен щабът на армията. Неговата къща беше вече близо, когато той неочаквано се срещна с майор Гришин, който излезе от съседната пресечка.

Капитанът искаше да му доложи за посещението при генерала, но майорът го прекъсна:

— Зная всичко — каза той. — Аз току-що идвам от разузнавачите. А за вас имам една работа. Знаете ли, че Кедрова има отличен фотоапарат?

— Да, разбира се. Нали тя не крие това.

— Какъв е той — наш „Фед" или някаква чуждестранна марка?

— Наш „Фед".

— Е, а как фотографира Кедрова?

— Имах възможност да се фотографирам при нея. Мога да доложа, че тя е отличен фотограф.

Майорът помоли Астахов за запалката. Като запуши, той му каза с понижен глас:

— Позаинтересувайте се какво фотографирва. Тя проявява филмите си във фотолабораторията на армейския вестник. Намерете повод да погледнете нейните негативи. Днес бяхте ли в редакцията?

— Не, не съм бил.

— Е добре, непременно се отбийте там.

Гришин му кимна и зави зад ъгъла. Астахов пресече калната улица и се отправи към края на селището. Обаче не бе изминал още и триста метра, когато изведнаж видя Кедрова. Тя излизаше от съседната пресечка.

„ Ще успея да се отбия в редакцията — реши капитанът. — Ще трябва да поговоря с нея. . ."

— О, Наталия Михайловна! — весело възкликна той. — Надалече ли отивате?

— В квартирата си.

— Ние сме по един и същ път. Струва ми се, че живеете близо до мене.

— Не зная къде сте се разположили, но аз живея с още три девойки на края на тази улица.

—Е да, ние действително сме по един и същ път! — засмя се капитанът.

Те тръгнаха един до друг. Като помълча малко, Наташа, без да гледа Астахов, каза:

— Знаете ли, другарю капитан, когато се обръщате към мене с двете ми имена, кой знае защо винаги ми се струва, че се шегувате с мене.

— Защо? — учуди се Астахов.

— Не зная. Според мене, по-добре е да ме наричат просто по име или по фамилия. Нали в армията обикновено така е прието.

— Изглежда, че днес нямате настроение — забеляза капитанът, вглеждайки се внимателно в умореното лице на Наташа.

— Не, просто съм уморена. Тези дни имах твърде много работа. А вие, струва ми се, имате отлично настроение?

— Аз винаги имам добро настроение, когато разбера добре какво става около мене.

— Дори ако е лошо?

— Да, дори и ако е лошо. Само че аз непременно трябва да зная кое как е.

— Това е удивително! — забеляза Наташа и като погледна с любопитство Астахов, добави: — Извинете, но вие имате твърде самодоволен вид.

— Вие изглежда нямате особено ласкаво мнение за моята външност — усмихна се Астахов, чувствувайки, че му е приятно да върви с Наташа и да разговаря с нея. Иска ми се да видя — продължи той — как съм излязъл на вашата фотография? Помните ли, вие ме щракнахте с вашия „Фед" преди пет дни?

— Помня, помня — отговори Наташа, — но нямах възможност досега да проявя филма. През последните дни нямах абсолютно никак свободно време.

— А може би вие ще ми доверите тази операция?

— Коя операция? — не разбра Кедрова.

— Проявяването на филма. Аз имам понятие от тази работа, така че можете да бъдете спокойна, няма да го похабя.

Наташа мълчеше.

— Филмчето е навярно у вас? — запита Астахов.

— Да, филмът е у мене, но защо да ви затруднявам? . . . Аз и самата ще се освободя скоро.

На нея изглежда не ѝ се искаше да даде филма на Астахов, но той съумя да настои на своето и тя отстъпи.

— След два дни — весело заяви Астахов, — а може би и по-рано ще ви върна всичко това в проявен и отпечатан вид. Можете да бъдете спокойна.

— Но аз не се и безпокоя — отговори Наташа.

Те бяха вече до дома на Астахов и той се спря, като се колебаеше да изпрати ли девойката до нейната квартира, или да се сбогува тук.

— Хайде довиждане, Наташа. Аз живея в тази къща — каза той накрая, след като реши да не я изпраща, тъй като тя сигурно би започнала да възразява.

— Довиждане — отговори Наташа и без да бърза, тръгна през градината покрай къщата на Астахов.

Капитанът гледа след нея, докато тя се скри зад ъгъла на съседната плевня. Той си спомни неотдавнашния разговор с Гришин и му стана смешно, че тогава той нарече своя интерес към Наташа професионален интерес. Тя просто му се харесваше. В нея имаше нещо привлекателно, макар че той не би могъл да определи какво именно. Не външност, разбира се. Ето, нали машинописката Валя е много по-красива от нея, обаче към нея той е съвършено равнодушен. Не, у Наташа има нещо друго...

Астахов не остана у дома си задълго. Той прегледа няколко листа, които беше донесъл от оперативния отдел помощникът му лейтенант Ершов, и вече се готвеше да излиза, когато някой изведнаж почука боязливо на прозореца. Астахов стана от масата и погледна към улицата. Там, под прозореца, стоеше Наташа.

— Влезте, влезте! — извика той и избърза да отвори вратата. — Моля ви, Наташа!

Наташа влезе, усмихвайки се смутено.

— Извинете, че ви безпокоя — каза тя. — Аз ви дадох филмчето, а след това си спомних, че там има снимки, които трябва да се отпечатат срочно. Аз мога да отида сега в ла-

бораторията да ги проявя. Мога ли да си получа филмчето от вас?

Наташа явно се вълнуваше и това не се изплъзна от вниманието на Астахов.

„Защо ли пък се вълнува така?" — помисли си той и изведнаж взе неочаквано решение.

— Ето ти беда! — извика той. — На вас действително не ви провървя, Наташа. Аз току-що изпратих филма в нашата лаборатория за проявяване. Каква е тази срочност у вас?

— Нищо особено. — Наташа изглежда се бе овладяла и сега говореше по-спокойно. — Щом веднаж сте го изпратили, нищо не може да се направи. Извинете, че ви откъснах от работата...

Когато Наташа излезе, капитанът извика лейтенант Ершов, заповяда му да занесе филма в лабораторията и да го прояви срочно.

След като изпрати филма, Астахов се отправи към изхода, но в това време се раздаде телефонен звън. Капитанът се приближи до телефона и вдигна слушалката.

— Елате при мен — прозвуча строг глас.

Това беше гласът на генерал Погодин.

— Седнете — каза генералът. — Наложи се да ви извикам повторно, тъй като се получиха нови, твърде важни сведения. Вие трябва да ги знаете.

Генерал Погодин имаше винаги строго, замислено лице. Астахов не можеше да си спомни някога да го е видял да се смее. Но днес генералът беше съвършено друг човек. Дълбоките бръчки на челото му се бяха изпънали, усмивка беше закръглила устните му, студените сиви очи бяха станали по-топли. Сега този голям, твърде взискателен и строг човек изглеждаше необикновено добър. Той извади от работната си папка извънсрочното разузнавателно сведение, подчерта енергично нещо в него и го подаде на Астахов. Докато капитанът четеше, генералът се залови да прелиства книгата, която лежеше пред него на масата. Книгата беше на английски език и се наричаше „Зад стените на федералното бюро за разследване". Неин автор беше Джон Дж. Флоерти. При всичката си претрупаност със служебна работа генерал Погодин съумяваше все пак да не пропусне нито една литературна новина за разузнаването и контраразузнаването. Още много преди да се появят руските преводи, той вече беше прочел всички нашумели книги на Майкъл Сейерс

и Алберт Кан, Фредерик Колинс и Алан Хинц.

Астахов прочете сведението и го върна на генерала. Погодин го постави в папката и запита:

— Разбирате ли в какво се състои тук работата?

— Не съвсем, другарю генерал.

— Е да, впрочем вие не можете и да знаете това.

Генералът стана, постави ръцете си на гърба и безшумно започна да се разхожда из стаята.

— Ето в какво се състои работата. Подсказаната от вас идея беше безусловно сполучлива, но вие я бяхте обмислили само наполовина. Повтарям, идеята беше добра и не беше трудно да се дообмисли втората ѝ половина и без вас. И аз направих това. Аз реших, че е необходимо да се разработи фиктивна операция не само от ограничен кръг офицери и генерали, но и на всеки отдел от щаба да се даде различна обстановка и групировка на войските.

Генералът замълча, като продължаваше да се разхожда из стаята, а Астахов неволно си помисли: „Как не се досетих за това? Нали това е така просто и при това почти решава основния въпрос!"

— И ето, сега ние имаме плодовете на тази идея — продължи генералът след кратка

пауза. — През деня на нас ни беше известно само това, че противникът взема някакви контрамерки, а сега ние вече с точност знаем, че той взема контрамерки съответно плана, разработен от щаба на инженерните войски. Разбирате ли сега в какво се състои работата? Разбирате ли какъв извод трябва да се направи от това?

— Да, другарю генерал. Ако това е така, то несъмнено е, че в щаба на инженерните войски има нещо неблагополучно — отговори Астахов.

— В това сега не може да има съмнение. Били ли сте днес в щаба на генерал Тихомиров?

— Не, другарю генерал.

— Не губете време, а наминете още сега. Ние трябва да вземем бързи мерки. Постарайте се да узнаете дали действително само генерал Тихомиров и полковник Белов са се занимавали с разработването на операцията, или в това е участвувал още някой от работниците в щаба.

ПРОЯВЯВАНЕ НА НЕГАТИВИТЕ

Когато капитан Астахов влезе в землянката на щаба на инженерните войски, там цареше необикновено оживление. В щаба бяха и тримата помощници, началникът на секретната част и старши сержант Яценко.

— Какво е това веселие при вас? — запита Астахов.

— През този месец това е първата им малко по-свободна вечер — отговори майор Рахманов. — И ето, ние се събрахме да обменим бойни спомени. Ваш ред е да разказвате, капитан Астахов. Вие сигурно сте преживели интересни истории.

— Това е вярно — усмихна се Астахов, — но за съжаление те не бива да се разгласяват.

— Един вид като с гриф „строго секретно" — с уважение забеляза старши сержант Яценко.

— Точно така — засмя се Астахов. — Ще разкажа това, което, така да се каже, е „за служебно ползуване".

И той разказа случайно дошлата му на ума история за немски шпионин, когото бе разобличил още в самото начало на войната.

Отървал се по този начин, капитанът седна до масата на старши сержант Яценко и забеляза:

— При вас всякога всички са толкова заети, а днес просто като че ли е някакъв празник.

— То е за това, другарю капитан — отговори Яценко, — защото днес има малко работа, а при това и началството почива.

— Кое началство?

— Генералът и полковникът. Те повече от `дно денонощие работиха без почивка.

— Не виждам Кедрова? — запита капитанът. — И тя ли почива?

— Да. И тя почива. На нея също през тези дни ѝ се струпа много работа. Тя си легна в два часа през нощта, а в пет часа сутринта полковникът вече заповяда да я събудят, за да направи надпис на картата.

— На коя карта?

— На картата за инженерното осигуряване. Полковникът работи лично цяла нощ над нея. Много секретна била. Той дори сам я заведе в книгите. Аз само му дадох поредния номер.

— А как допусна чертожничката?

— Много просто: сви картата до половина и заповяда на Кедрова да направи надписа отдолу — охотно обясни Яценко.

В щаба през това време продължаваше да цари оживление. Офицерите тук бяха млади и весели хора и обичаха шегите. Като побъбра с тях за това-онова, капитан Астахов се сбогува и си отиде.

Точно в това време лейтенант Ершов донесе от лабораторията проявената лента. Астахов я взе, приближи се до прозореца и с любопитство започна да я разглежда.

На лентата бяха фотографирани офицери от щаба на инженерните войски, мостът, построен неотдавна от армейската сапьорна бригада, землянката на щаба на инженерните войски, Яценко в няколко пози и още ня-

какви сержанти. В самия край на лентата имаше снимки на две топографни карти.

Астахов взе лупата и започна да ги разглежда внимателно. На негатива на една от картите разчете съвършено ясно надписа: „Карта на пътищата и мостовете в полосата на армията." Надписът на другата карта беше трудно да се разчете, но ако се съди по нейните очертания, по условните ѝ знаци, нямаше съмнение, че и тя е оперативна карта.

„Защо ѝ е било необходимо това? — развълнувано помисли Астахов, но в същото време стремително влезе майор Гришин.

— Обличайте се бързо — каза той. — Вземете си оръжие. Отиваме на сериозна задача. Ще я изпълняват корпусните работници, но генералът заповяда да присъствуваме и ние. Колата ни чака. Побързайте! По пътя ще ви обясня всичко.

В ЗЕЛЕНИЯ КВАДРАТ

По пътя майор Гришин разказа, че свързочниците на армията открили, че в нашия тил работи подозрителна радиостанция. Бил установен точно квадратът на нейното местонахождение и сега корпусното контраразузнаване трябва да прочисти тоя район.

В щаба на корпуса те пристигнаха късно вечерта. В тъмнината дълго търсиха сред

мокрите бодливи ели землянката на подполковник Соколов. Накрая се натъкнаха на часовоя, който им извика страшно. Майорът каза пропуска и запита как да отидат при Соколов.

— Ето оттук. Преминете вляво.

Подполковникът ги чакаше отдавна. Той беше с кожено палто, полска чанта и със сигнално електрическо фенерче на колана.

— Най-после! — с облекчение каза той. — Последния си сигнал радиостанцията предаде преди половин час. Местонахождението ѝ е в квадрат 8596. Ето тук.

Подполковникът постави пръст в зеления квадрат на картата, която беше разгъната на масата.

— Значи в гората? — забеляза майор Гришин.

— Да — повтори Соколов, — този квадрат, както и всички съседни, е все гори. Моите хора вече обградиха подозрителния район и никого няма да изпуснат оттам. Сега е нощ. Страхувам се, че тъмнината ще ни попречи. Да почакаме ли до разсъмване?

— Не, не! — възрази Гришин. — Трябва да се действува незабавно.

* *
*

В гората беше непрогледно тъмно. Вървяха, без да разговарят, с протегнати напред

ръце, натъквайки се на мокрите стебла на дърветата. Често се спираха и се ослушваха. Наоколо беше съвсем тихо.

Скоро обкръжението на подозрителния участък се стесни толкова, че автоматчиците можеха да се хванат за ръце и да затворят кръга. Обаче в гората беше тихо, както и преди; само крехките клончета на храстите изпращяваха едва доловимо под краката на войниците.

Изведнаж някъде в центъра на обградения район затрептя мъждив отблясък от светлина, идеща някъде отдолу, като че ли изпод земята.

— Увеличи крачката! — прошепна подполковникът, но почти в същия миг се чу пресеклив гърмеж от автомат и накара хората да спрат.

Куршумите свистяха над главите им и слепешката се забиваха в стеблата на дърветата. След първия ред последва втори, вече в друга посока. Оттам изведнаж се дочу стон на ранен човек. Ясно беше, че е ранен някой от автоматчиците на Соколов.

— Аз ще заповядам да се предадат! — раздразнено заяви подполковникът.

— Опитайте — някъде от тъмнината отговори майорът.

— Слушайте, хей! — извика Соколов. — Прекратете тази безполезна съпротива. Вие сте обкръжени!

В отговор проечаха още няколко изстрела и Гришин извика. Астахов се хвърли по посока на неговия глас и успя да подхване омекналото сякаш тяло на майора.

— Ранен съм в бедрото — прошепна Гришин.

— Но това е връх на наглостта, дявол да ги вземе! — ядоса се подполковникът и извика: — Напред!

От дълбочината на обкръжения участък някой отново стреля. Чу се нечий глух стон, проклятие и изстрел в отговор.

— Не стреляй! — изхриптя майор Гришин. — Другарю подполковник, заповядайте да не стрелят!

Но стрелбата се бе прекъснала вече от само себе си. Отново стана съвсем тихо. Двама автоматчици взеха на ръце ранения майор. Останалите бавно се движеха напред.

— Предайте се! — отново изкомандува подполковникът.

Хората се ослушваха, притаили дъх, и им се стори, че наблизо някой хърка.

— Дайте светлина! — изкомандува Соколов.

Няколко електрически фенерчета осветиха сивите стебла на елхите. Жълтите конуси на светлината пробягаха по посипаната с хвойнови игли земя и се спряха върху тъмната фигура на човек, който лежеше възнак. Главата му беше обляна с кръв.

— Фелдшерът! — извика подполковникът.

Фелдшерът, който току-що бе превързал Гришин, изтича към лежащия на земята човек и попипа пулса му.

— Лоша работа — каза той. — Изглежда, че неговата е вече изпята.

— Да се огледа всичко наоколо! — заповяда подполковникът и започна да обискира ранения.

В джоба му намериха документи с името Иван Сидоров и чист бележник.

Разочарован от резултатите на обиска, Астахов се спусна в малката долчинка, където вече беше лейтенантът с двама автоматчици. В светлината на техните фенери Астахов видя землянка, от отворената ѝ врата излизаше пушек.

Капитанът се приближи и погледна вътре.

— Той изгори нещо вътре — каза лейтенантът, като показа опушения скелет на радиостанцията и малката купчинка пепел на земята.

Астахов коленичи и започна да преравя внимателно пепелта. Плътната хартия, макар и изгоряла, още не беше се разпаднала напълно. На някои от листовете можеше да се разчетат следи от написаното. Капитанът искаше да сложи тези изгорели листове внимателно в планшетката си и да ги вземе със себе си, но се побоя, че по пътя те ще се на-

дробят и реши, че е по-добре още тук да препише всички запазени знаци по тях.

Той поиска няколко фенера и започна да изучава обгорелите трошливи листчета. Поголямата част от тях беше повредена. Беше съвсем невъзможно да се определи имало ли е по тях някакви знаци. Но и на запазилите се листчета като че ли не е било написано нищо. Само на едно от тях имаше няколко едва забележими цифри.

Капитанът извади бележника си и внимателно записа тия цифри. Той не се съмняваше, че това е шифрограма.

По-нататъшните търсения не доведоха до никакви резултати и подполковник Соколов заповяда да се стягат за връщане. Майор Гришин беше откаран вече в корпусната санитарна част.

Когато подполковникът и Астахов сядаха в колата, фелдшерът доложи, че раненият радист е умрял, без да дойде в съзнание.

НИМА Е НАТАША

Когато капитан Астахов доложи на генерал Погодин за резултатите от нощната операция, той му заповяда да изследва внимателно намерения бележник и цифрите, открити в пепелта, и да доложи резултатите повторно.

Астахов предаде преписаните от него циф-

ри в шифровия отдел, а бележника се зае да изучава сам. Неговите страници бяха съвършено чисти, само на една от тях беше написано нещо и после изтрито.

Астахов знаеше, че почти всички шпиони прибягват към симпатичните мастила и че в повечето случаи тези мастила стават видими под въздействието на топлината, затова реши да подложи бележника на нагряване. Под влиянието на топлината симпатичните мастила от разтвор на тъмна захар се проявяват черни букви, от азотно-кисела мед — червени букви, от азотно-кисел никел — зелени, а от сок на червен лук — светлокафяви. Може би и този бележник да е изписан с такива мастила?

Като затопли ютията, капитанът приглади с нея всяка страница, но това не доведе до никаква реакция. След този неуспех Астахов вече не се реши да направи подобен опит върху намерените между страниците на бележника плътни парчета хартия, непрозрачни на светлината. Те се струваха на капитана подозрителни и той реши да ги предаде заедно с бележника в лабораторията.

Той почти не се надяваше на благоприятен изход от анализа, така, както и на дешифрирането на цифрите, открити в полуизгорялата хартия. Изобщо сега положението му се струваше усложнено и че причина за всичко това беше неуспехът на нощната опе-

рация, при която бе убит противниковият радист. Неговите показания биха могли да внесат твърде много светлина, тъй като Астахов почти не се съмняваше, че между тайнственото проникване на секретните сведения извън щаба на инженерните войски и този подозрителен радист съществува някаква връзка.

Целият ден капитанът строи разнообразни догадки, обаче всички те се оказваха съмнителни и неубедителни. За да си изгради една стройна хипотеза, на него му бяха необходими безспорни фактически данни, а такива засега нямаше.

Нужно беше да се въоръжи с търпение и да чака резултатите от разкодирането на шифъра и лабораторния анализ.

Най-после привечер капитанът се отправи към шифровчиците. От веселия вид на подполковник Глебов, който ръководеше работата на шифровчиците, Астахов разбра, че имат успех. До войната Глебов е бил професор по математика в Московския държавен университет и сега блестящо разгадаваше и най-хитроумните кодове на противниковите радиограми.

— Ние разкодирахме вашата шифровка — заяви Глебов. — В нея няма пълния текст, но от това, което ни дадохте, се получи приблизително следното: „няма ясност... увеличете налягането..."

Астахов дълго размишлява над тези откъслечни думи, но не можа да разбере какво означават тѐ.

В лабораторията го очакваше още по-голяма изненада. На едно от парчетата жълта хартия, предадено от него за анализ, се оказа снимка на топографска карта с нанесена обстановка.

Астахов загъна отпечатъка на картата в хартия и го взе със себе си. В квартирата си с помощта на лупата той за голямо свое учудване разкри, че това е снимка на картата за инженерното осигуряване на последната (фиктивната) операция.

„Какво е пък това? — развълнувано помисли капитанът. — Как е попаднала тази снимка в радиста?"

И изведнаж пламна в мрачно подозрение... Той си спомни филмовата лента на Кедрова с изображението на оперативните карти. Спомни си, че Кедрова имаше известно отношение и към последната карта за инженерното осигуряване, над която бе работил полковник Белов. Наистина, по думите на Яценко, тя само е направила надписа на картата, но нали в щаба тогава е нямало никой, а полковникът би могъл да се откъсне за няколко минути. Тя е могла да издебне един миг, за да щракне фотоапарата.

Всичко говореше против чертожничката и все пак Астахов не можеше да допусне измя-

на от нейна страна. Капитанът беше убеден, че да стане човек предател, той трябва да има особени причини, а в Кедрова той не намираше и признак за такава. Тя беше дъщеря на работник, майстор в един от московските военни заводи. По-старият ѝ брат беше кадрови офицер и командуваше гвардейски артилерийски полк. Самата Наташа беше комсомолка, беше учила две години в Архитектурния институт и бе дошла на фронта доброволно.

Астахов често се срещаше с Кедрова в щаба на инженерните войски, на кинопредставленията и концертите в армейския дом на Червената армия. Беше беседвал с нея много пъти и при все че не разбираше всякога нейния вкус и възгледите ѝ за изкуството, то в нейната благонадеждност той никога не бе се съмнявал.

И все пак сега той бе длъжен да я заподозре.

Като се яви на доклад при генерала, той му изказа своите подозрения.

— Ще можете ли по околен път да узнаете отлъчвал ли се е полковник Белов, когато Кедрова е правела надписа върху картата? — запита генералът. — Засега още не бих желал да водя официален разговор на тази тема.

— Ще бъде изпълнено, другарю генерал! — отговори Астахов.

НЕОЧАКВАНО ПОСЕЩЕНИЕ

Капитанът отиде в щаба на инженерните войски по обяд. Всички офицери бяха отишли в столовата. Зад преградката на секретната секция дремеше, положил главата си на дебела папка, старши сержант Яценко.

— Здравейте, другарю Яценко! — весело го поздрави Астахов.

— Здраве желая, другарю капитан! — стресна се Яценко.

— Къде е началството?

— Обядва.

Астахов премина през землянката, като разглеждаше окачените по стените карти и плакати.

— Изглежда, че вие редовно не си доспивате, другарю Яценко? — каза той. — Имате измъчен вид.

— Тъй вярно, другарю капитан. Нормален съм отдавна не съм имал. Дано дочакам само края на войната! Цяла година тогава ще си отспивам.

— Наистина, тежичко ви е — изрази съчувствие Астахов. — Но нали за всички сега е така? Трябва да се предполага, че и началството също не си доспива? Ето, полковник Белов например?

— Тъй вярно. Полковник Белов системно не си доспива. Също като мен понякога спи в движение. Сам видях. Оная нощ например.

Отначало, докато той сам работеше над картата, как да е, но когато вече всичко беше готово и Наташа започна да прави надписи, просто прав клюмаше. Мен също здравата ме избиваше на сън. Два пъти излизах на чист въздух, за да не заспя. Бодърствуваше само Наташа. Ето, виждате ли кой има желязно самообладание!

— Издръжлива, а?

— Изключително издръжлива. Две денонощия може свободно да изкара без сън. Въобще, знаете ли, рядка девойка. . . .

Той искаше да добави още нещо, но като забеляза ироничната усмивка на капитана, смути се и почервеня.

„Изглежда, че младежът е влюбен в нея" — помисли си капитанът, като се канеше да си отива.

— Е, останете си със здраве, другарю Яцейко. Ще мина към вас по-късно.

„Какво се получава? — мислеше си Астахов, когато излезе от землянката. — Всички факти не са в нейна полза. Нима аз съм длъжен да я заподозра? Но тогава аз се отказвам да разбирам каквото и да е. . ."

На Астахов беше не само неприятно, но и болно да допусне такава мисъл. Разстроен, той вървеше по дървената настилка на улицата, без да забелязва никого. Той разбираше, че щом генералът узнае всички събрани от него факти, може да заповяда да

арестуват Кедрова. Тези факти, разбира се, предизвикваха подозрение, но Астахов все още в себе си не беше уверен във виновността на Кедрова.

Капитанът се приближи замислено до своята квартира и изведнаж видя на вратата Кедрова. Това беше така неочаквано, че той забрави даже да се здрависа и гледаше девойката с явно недоумение.

Наташа също беше силно разстроена от нещо.

— Здравейте, другарю капитан! — развълнувано каза тя. — Моля да ме извините, че ви безпокоя, но имам сериозна работа. Аз идвах при вас преди един час, но не ви заварих...

— Щом като работата е сериозна, моля, влезте — каза Астахов, като се стараеше да не гледа Кедрова, отвори вратата и я пусна напред.

Като покани девойката да седне, капитанът с хладен, официален тон каза:

— Слушам ви.

— Знаете ли — смутено започна Наташа, — онзи ден аз погрешно съм ви предала не тази лента, на която сте фотографирани вие, а съвсем друга... на която са заснети от мен две инженерни оперативни карти.

Астахов се престори на учуден:

—Оперативни карти? За какво ви е било необходимо да правите такива снимки?

— Аз изпълних заповедта на полковник Белов и ги фотографирах за щабния албум.

Сега Наташа отговаряше съвършено сигурно. От неотдавнашното ѝ забъркване не бе останала и следа.

Ровейки се в предположения, Астахов запита строго:

— Защо не ми съобщихте това по-рано?

— Но нали току-що ви обясних, другарю капитан, че съм сбъркала. Аз не бях уверена, че картите са именно на тази лента. Но преди малко изпразних втората касета и разбрах, че съм сбъркала.

Изглежда всичко беше именно така. Кедрова не би се решила да измисли всичко това — нали той би могъл веднага да вземе телефонната слушалка и да попита Белов. Да, по всичко изглеждаше, че тя говори истината. Капитанът започна малко по малко да се успокоява. Обаче продължавайки разговора с Наташа, той все още се мръщеше.

— Защо носите тези негативи със себе си? — запита той.

Тонът, с който Астахов задаваше въпросите на Наташа, създаваше впечатление на официален разпит. Като почувствува това, Наташа го погледна учудено и запита на свой ред:

— Вие проявихте ли моята лента, другарю капитан?

Решил, че е по-целесъобразно засега да не казва истината, Астахов отговори:

— Бях зает през всичките тези дни и не можах да намеря време да заобиколя към лабораторията.

На капитана се стори, че Кедрова въздъхна облекчено.

— Тогава аз ще ви обясня в какво се състои работата — каза тя. — Тези карти аз фотографирах на лента, на която още преди това бяха направени други снимки... В нашия щаб, както знаете, няма фотолаборатория и затова бях принудена да ги взема със себе си, за да ги проявя и отпечатам в лабораторията на армейския вестник. Освен това фотографираните от мене карти отдавна вече не са секретни.

— Защо в такъв случай дойдохте да ми заявите за тях?

— Направих това, понеже на картите има гриф „секретно", макар че всички нанесени на тях данни са престанали да бъдат секретни — спокойно отговори Наташа.

Астахов се замисли. Формално се получаваше, че Наташа няма никаква вина. Но защо тя беше така развълнувана в началото на техния разговор? Склонен сега към подозрителност, на Астахов ту му се струваше, че това не е току-тъй, ту пък, че то, напротив, отново потвърждава нейната невинност и се

обяснява с нейната стеснителност. За да разведри малко обстановката, той се пошегува:

— А аз помислих, че вие сте дошли при мен да се разкаете за страшно престъпление. Можете да не се безпокоите — вашата лента при мене е като в огнеупорен шкаф. Не днес, а утре аз ще ви я върна.

Като стисна ръката на Наташа, Астахов с облекчение я освободи. След половин час той се отправи на доклад при генерал Погодин.

ПОЛОЖЕНИЕТО СЕ УСЛОЖНЯВА

След като изслуша Астахов, Погодин спокойно забеляза:

— Аз винаги се съобразявам със субективните усещания, но по-важни са обективните факти. Вашата убеденост в невинността на Кедрова всъщност не се потвърждава с нищо, освен само от биографичните данни, така че всичко това аз отдавам на вашите чисто субективни впечатления. Ние нямаме право да не подозираме Кедрова. При създадената обстановка тя, разбира се, е имала възможност да фотографира картата за инженерното осигуряване на нашата фиктивна операция.

Генералът го погледна внимателно и като че ли строго и заключи:

— Моето решение е следното: вие трябва да се свържете незабавно с полковник Белов

и да изясните дали той действително е поръчал на Кедрова да фотографира картите за фотоалбума. Ако е поръчал — работата се усложнява, ако ли не е — незабавно я арестувайте. По редица причини аз съм принуден да бързам. Това е всичко! Действувайте, другарю капитан.

Астахов излезе от генерала с най-мрачни мисли. На него му се стори, че генералът почувствува в думите му лична заинтересованост за съдбата на Кедрова. Под влияние на тези подозрения Астахов реши този път да изпълни своя дълг особено старателно и безпристрастно.

Обаче това не беше така просто. Той разбираше добре, че може да се излъже, че не може да се доверява на гласа на чувствата, и все пак не можеше да заглуши този глас, не можеше да не се съобразява с него. Той, разбира се, ще изпълни своя дълг, защото чувството за дълга пред родината беше у него най-силно, но сега той не можеше да го изпълни така леко, както преди. Сега той беше длъжен да заглуши в себе си нещо смътно, вълнуващо...

Астахов вървеше със своите обикновени големи крачки. Той отиваше да изпълни своя дълг и искаше да бъде твърд докрай.

Като се яви в щаба на инженерните войски и завари полковник Белов в землянката, капитанът искаше да пристъпи веднага към

същността на работата, но полковникът го изпревари:

— По вашия мрачен и решителен вид — заяви той — чувствувам, че сте дошли при мен не току-тъй. Навярно няма да се излъжа, ако предположа, че ви интересува лентата с негативите на двете оперативни карти, фотографирани от Кедрова. Така ли е?

— Така.

— Учудвате ли се? . . . Не се учудвайте. Аз още не съм се научил да чета чуждите мисли. Просто Кедрова току-що беше тук и ми доложи всичко. Нищо страшно няма. Картите са стари и освен грифа „секретно" в тях сега няма нищо секретно. Аз действително ѝ поръчах да ги фотографира за щабния фотоалбум.

Вътрешното чувство подсказа на Астахов, че това е именно така и че така трябваше да бъде, но той разбираше, че беше рано да тържествува. Той все още нямаше право да снеме подозренията от Наташа. . .

Но неочаквано в ума му блясна догадка, която измени изведнаж целия ход на неговите мисли. Той се сбогува с полковника и забърза към своето отделение. Като взе от секретния сандък картата, открита в убития радист, капитанът се залови да я изучава старателно със силна лупа.

— Но да, това е така! — извика той. — Как не се съобразих изведнаж! Това е дяволски важно откритие.

Астахов побърза към телефона. Като извика адютанта на Погодин, той го помоли да доложи на генерала, че има да докладва нещо извънредно важно. Погодин беше зает с нещо и адютантът не можа да отиде веднага при него. Най-после той позвъни на капитана и му съобщи, че генералът го чака. Астахов облече бързо шинела си и се отправи към Погодин.

— Какво ново има? — запита генералът, когато Астахов му се представи.

— Аз току-що изучих внимателно снимката на картата... — започна Астахов.

Но генералът го прекъсна:

— ... и открихте на нея подписа на Тихомиров и Белов?

— Тъй вярно, другарю генерал — учудено потвърди капитанът.

— Когато вие дадохте жълтия лист хартия за анализ в лабораторията — обясни Погодин, — аз заповядах след неговото проявяване да направят за вас копие, а пък оригинала взех със себе си. След доклада ви за подозренията, паднали неволно върху Кедрова, аз отново се заех да изуча внимателно този документ. Наличието на подписи под

снимката на картата поставя Кедрова извън подозрение. Нали тя не е могла да фотографира картата след подписването ѝ от генерала и полковника. Според думите на полковник Белов картата след подписването ѝ от генерал Тихомиров е престояла на чертожната маса само няколко минути. Освен това в щаба не е имало никой освен Тихомиров и Белов.

С нервно движение генералът извади от кутията цигара, постави я в устата си и забрави да запуши. Като стана от масата, той започна да се разхожда бавно из стаята. Астахов никога не бе го виждал така развълнуван. Явно беше, че на фронта се замисля нещо сериозно.

— Както виждате, положението е извънредно трудно — продължи генералът. — И то се усложнява още повече от обстоятелството, че от утре започва подготовката на операция от фронтови мащаб. Командващият армията току-що се завърна от щаба на фронта. Той е докладвал там за създалото се положение, но командващият фронта не е отменил своето решение. На нас ни е заповядано да ликвидираме срочно източника на противниковата информация. Разбирате ли сега какво е положението?

Астахов изпитваше странни, противоречиви чувства. От една страна, той съзнаваше, че като се сне подозрението от Наташа, набелязаните следи се изгубиха, че пак ще се наложи да блуждае в тъмнината, да се промъква напред с опипване. От друга страна, той се радваше за Наташа и в това усещане имаше не само удовлетвореност, но и дълбока заинтересованост за съдбата на девойката.

Сега се налагаше да започне всичко отново, но това не плашеше капитана. Напротив, той беше готов с още по-голямо усърдие да се залови за работа. Струваше му се даже, че никога досега не е бил по-бодър и по-деен, отколкото в този момент.

Искаше му се незабавно да се залови за работа, но си спомни, че още не е закусвал. Макар и да не му се ядеше, той все пак забърза към столовата, решил твърдо да не нарушава своето обикновено разпределение на деня.

Като се връщаше в квартирата си, капитанът отдалече видя женска фигура, която идеше насреща. Сърцето му подсказваше, че това е Наташа. Стори му се, че когато го забеляза, девойката понечи да премине на другата страна на улицата, но Астахов ускори крачките си и я повика.

Наташа се спря и го поздрави хладно.

— Защо имате такъв кисел вид? — весело запита капитанът. — Освен това очите ви са така възпалени, като че ли сте плакала.

Кедрова се усмихна.

— Нямам навик да плача, другарю капитан. Пък и защо да плача? А вие все се шегувате с мен...

— Ех, каква сте, Наташа! Никога не ще си позволя такова нещо с някого, още повече с вас.

Наташа го погледна учудено и запита:

— Нима аз представлявам за вас някакво изключение?

Астахов се смути.

— Да — каза тихо той. — Представлявате...

Наташа изведнаж забърза:

— Аз бързам много, другарю капитан. Днес има много работа.

— Е, вие вечно имате много работа! — засмя се Астахов. — Ето, по-добре вземете си лентата. Както виждате, тя е проявена по всички правила. Негативите до един са контрастни.

Наташа протегна ръка за лентата и за пръв път се усмихна:

— А, благодаря ви! За нея вече полковникът ми направи бележка. Е, аз тръгвам, другарю капитан!

Тя стисна здраво ръката на Астахов и забърза към щаба.

Астахов се зае за работа с нова енергия. Той започна отново да разглежда разкодираната шифрограма, но от краткия ѝ текст, както и преди, не разбра за какво увеличение и за какво налягане става дума. Той не допускаше, че тези думи може да имат условен смисъл, понеже в такъв случай не би се наложило да ги предават по код. Но какво означава това „налягане"?

Като остави настрана шифрограмата, капитанът се опита да направи равносметка на достигнатото през тези дни и то се оказа не така незначително, както му изглеждаше в началото. Кръгът, в който беше порочното звено, се стесняваше все повече. Ако доскоро неговата площ лежеше някъде в границите на щаба на армията, сега тя се съкрати до границите на щаба на инженерните войски, а днес вече се ограничи в щабната землянка. Стана известно и времето на фотографирането на картата — то е станало само за няколко минути, докато картата е лежала на чертожната маса, след нейното подписване. Но как и кой е могъл да я фотографира?

За миг се промъкна съмнение: дали цялата тайна не е в землянката? Нали щабът на инженерните войски е разположен в землянка, която по-рано се е заемала от щаб на фашистки полк. Но подозрението изглеждаше неоснователно. Астахов сам бе огледал внимателно тази землянка заедно със старши

помощника на Белов още преди да се разположи щабът на инженерните войски в нея.

Капитанът знаеше, че с разкриване на секрета на немската информация се занимава не само той. Над това работеха всички старши офицери от отдела на генерал Погодин. Сред тях имаше хора значително по-опитни от него, младия офицер, но това не му пречеше да смята себе си за главно лице, от което зависи успехът или неуспехът на работата.

Тази убеденост подбуждаше Астахов към най-енергична дейност и той живееше сега само с една мисъл — да намери източника на немската информация.

Но в това желание нямаше нищо егоистично. Той просто страстно желаеше да помогне на командуването да запази тайната на готвещата се операция, да помогне за успешното провеждане на операцията.

ЧЕРТОЖНАТА МАСА

Рано сутринта на другия ден капитан Астахов отиде в щаба на инженерните войски с намерение да огледа най-внимателно чертожната маса на Кедрова. В щаба беше оживено. Полковник Белов, който обикновено работеше в своята землянка, седеше зад масата на старшия помощник. Останалите офицери също бяха там и се ровеха усърдно в дебели

папки и справочници. Кедрова, застанала зад високата чертожна маса, преписваше някакъв график.

— Какво е това оживление при вас още от ранни зори? — запита Астахов, като поздрави весело полковника. Нали вие сте свикнали да работите нощем?

— На фронта има затишие — отговори полковникът. — Заповядано е да се занимаваме с бойна подготовка. Ето, съставяме план програма. Но вие, разбира се, знаете в какво се състои работата — добави той, като понижи гласа си.

Капитанът наистина знаеше в какво се състои работата. Той знаеше, че от утре започва подготовката за нова крупна операция от фронтови мащаб, но в щаба бе забранено категорично да се говори за това. От този ден свързване с войските по оперативни въпроси чрез телефона, телеграфа и радиото не се разрешаваше. Повечето от телефоните, свързващи отделите на армията с корпусите и дивизиите, бяха изключени. Забраняваше се да се използува радиото. Разрешено беше да се разговаря с войските само по въпросите на бойната подготовка. Необходимо беше да се създаде впечатление у противника, че армията преминава към продължителна отбрана.

— Имам една молба към вас, другарю полковник — каза Астахов, като седна по-близо

до масата на Белов. — Искам да помоля за схемата на вашата чертожна маса. Ние се каним да се снабдим с такава. Струва ми се, че нейната конструкция е много удобна.

— Моля ви се. Тя не е патентована само от нас — отговори полковникът. — Обърнете се към Наташа. Това е нейно изобретение.

Капитанът се приближи до Наташа.

— А вие, Наташа, не възразявате ли? — усмихнато запита той. — Не се плашете, няма да присвоя изобретението ви.

— Едва ли ще се съблазните от нея — засмя се Наташа. Тя съвсем не е шедьовър на конструкторското изкуство.

На мен не ми е нужен шедьовър. Вашата маса ме съблазнява със своето удобство. Нали тя се разглобява?

— Да разглобява се. Мога да ви демонстрирам. Помогнете ми, другарю Яценко.

— Не, не, другарю Яценко — възрази Астахов. — Гледайте си работата. Аз сам ще помогна на Наташа.

Заедно с Наташа той бързо разглоби чертожната маса и внимателно огледа нейните детайли. Всичко беше много просто и удобно.

— Отлична масичка! — похвали Астахов. — Надявам се, че ще ми дадете нейния чертеж.

— Да, разбира се. До довечера ще го направя.

Когато капитан Астахов се сбогува, към Наташа се приближи старши сержант Яценко и ѝ пошепна:

— Нещо капитанът започна много да се интересува от тебе... На него тази маса му е необходима, колкото на мене бално облекло. Не се ли кани той да те ухажва?

— Какви глупости бърбориш, Остап! — недоволно възрази Наташа и изведнаж със страх почувствува, че се изчервява.

ВОЙСКИТЕ СЕ ДВИЖАТ КЪМ ФРОНТА

Вечерта, когато Астахов по заповед на генерал Погодин отиваше в щаба на фронта, всички главни пътища бяха задръстени от артилерия, танкове и пехота. Под прикритието на нощта в района на предстоящите крупни операции се струпваше войска. Спокойните, почти безлюдни през деня пътища оживяха.

Мощният шум на мотори, звънтенето на метал, цвиленето на коне, хорските гласове — всичко това се сливаше сега в непрекъснат глух шум.

Астахов обичаше да наблюдава тези нощни придвижвания на войски, пълни със затаена, могъща сила. Хората, моторите, оръдията — всичко беше подчинено на единната непреклонна воля на Върховното главно ко-

мандуване. От нея всичко се съединяваше, всичко се циментираше, всичко се направляваше в една точка. И даже тогава, когато танкистите отиваха към пункт „А", артилеристите — в пункт „Б", а пехотата — в пункт „В", те всички вървяха към една обща цел.

Проникнати от тази чудновата сила, която във военните заповеди се нарича просто воля за победа, съветските войски неуморно вървяха, яздеха, плуваха или летяха, като измъкваха от непроходимата кал машините, с биенето на своите сърца оживяваха заглъхналите мотори. Тях ги водеше напред към победа непреклонната воля на съветския народ.

Машината на Астахов лавираше между танковите грамади, пълзеше по острите склони, промъкваше се покрай страшните гъсенични влекачи и самоходни оръдия, заобикаляше внимателно неуморимата, навсякъде успяваща пехота.

Астахов знаеше, че целият този кипящ нощен живот ще се прекрати с първите лъчи на зората. Неумолимите регулировчици ще препречат пътищата с бариери и без специален пропуск няма да пуснат извън техните предели нито една машина, нито една жива душа. Тогава всичко ще отиде в гората, ще обрасне с изкуствени насаждения, ще се зарови в земята. Грижливи ръце ще укрият с гъсти клони телата на оръдията, ще поставят винтовките на пирамиди, ще разседлаят

конете. Горещите тела на машините ще изстинат в гъстите сенки на дърветата. На тревата, на шинелите, на платнищата ще легнат уморените хора. Всичко ще заспи, ще се притаи от хищния поглед на въздушното разузнаване на противника и всичко външно ще изглежда спокойно, неизменно, с нищо незаплашващо.

А някъде там, на другите участъци, откъдето са излезли вече много части, където всичко е преминало към упорита отбрана, сапьорите ще започнат да имитират оживление. Нощем ще се палят многобройни огньове, ще гърмят мотори на товарни автомобили със свалени шумозаглушители, а през деня ще бъдат прехвърляни на наблюдаемите участъци от фронта макети на танкове и оръдия.

Астахов познаваше добре всички тези многобройни военни хитрости, неизчерпаеми измислици и това напрежение, тази никога непрекъсваща се дейност. Той обичаше този тежък, суров, пълен с опасности живот, който изискваше здрави мускули, издръжливост, мъжество и ум. Тук нямаше нито ден, нито нощ, тук имаше само двадесет и четири часа, запълнени еднакво с напрегната работа. Тук нямаше отстъпка за годишните времена, макар че и тук се извършваше тяхното неизменно кръгообращение. Пролетта с нейните наводнения и пълноводия, лятото с горещината и сушата, есента с дъждовете, зимата

със студа и снежните преспи — нищо не можеше да сломи волята на съветските воини.

Любовта към родината и лютата ненавист към врага ги правеше неуморими.

Астахов знаеше, че само след няколко дни съветските войски ще пристигнат в района за съсредоточение и ще започнат да заемат изходни позиции. Върху тях ще падат противникови снаряди и бомби, но новопристигналите части няма да издадат с нищо своето присъствие, няма да отговорят на изстрелите, няма да обстрелят самолетите: противникът до края, до страшния сигнал за атака, трябва да смята, че има работа само с предишните части.

Но когато на предния край излязат сапьорите, създавайки впечатление, че минират своите подстъпи, а в действителност започнат да прокарват проходи в минните полета за готвещите се да се хвърлят напред войски, когато през нощта преди настъплението те запълзят към минните полета на противника и залегнали под мигащите, недоверчиви очи на ракетите, започнат след това в непрогледната мъгла да снемат противниковите мини — тогава всичко ще излезе изпод земята и ще застане в напрегнато очакване.

Като познаваше тази почти титаническа работа по подготовката за настъпление, всичките нейни сложни етапи, Астахов мъчително остро съзнаваше своята отговорност. Не само

неговите началници, но и той лично трябваше да осигури запазването в тайна оперативните замисли на съветското командуване, трябваше да не допусне проникването на сведения за тези замисли у противника. Той се гордееше с тази отговорност и беше дълбоко убеден, че именно в тази борба за запазване на военната тайна беше неговото истинско призвание, изискващо крайно напрежение на ума и чувствата.

ОЩЕ ЕДНО ЗВЕНО

Астахов се върна в щаба на армията на следващата сутрин. Той не мигна през цялата нощ и макар че генералът го освободи да почине до обяд, капитанът и не мислеше да ляга да спи. Като закуси, той забърза към щаба на инженерните войски за чертежа, който трябваше да му приготви Кедрова.

Астахов я завари сама в щаба. Офицерите бяха отишли на съвещание при началник щаба, а и Яценко беше излязъл някъде.

— Поздравявам ви, Наташа — весело каза капитанът, подавайки ръка на Кедрова. — Надявам се, че сте удържали обещанието си?

— Да, разбира се, другарю капитан. Чертежът беше готов още вчера вечерта.

Кедрова подаде на Астахов един лист плътна хартия, на който много старателно беше направен чертежът.

— Ето, заповядайте — каза тя.

— Благодаря, благодаря! — Астахов с удоволствие стисна Наташината ръка, която му се стори хладна.

Смутена не толкова от ръкуването, колкото от втренчения поглед на Астахов, Наташа запита:

— Защо ме гледате така подозрително, другарю капитан?

— Учудват ме вашите очи. Но не се смущавайте, това не е в реда на комплиментите. Аз не съм специалист по тази част. Вие имате твърде уморени очи.

— Струва ми се, вече втори път ми говорите за това... Аз имам действително преуморени очи. Навярно всичко това е от лампичката — Наташа показа висящата над чертожната маса лампичка.

— Какво, да не би да е много мъждива или много светла? — запита Астахов.

— Изключително светла. Именно от това ме болят и очите. Нали аз работя повечето нощем...

Като поговори още малко с Наташа, Астахов се сбогува Близо до своята квартира той срещна лейтенант Ершов и му заповяда да се позаинтересува за електротехника на щаба на инженерните войски.

Като се върна в квартирата си, капитанът с учудване видя на своята маса генерал Погодин. Генералът седеше без шинел и ако се

съдеше по угарките в пепелницата, беше тук вече отдавна. Пред него стоеше работната му папка с документи.

— Ето, дойдох да ви навестя — усмихнат каза той. — Интересувам се от вашите битови условия. Защо стоите? Съблечете се. Вие сте си у дома и моля, седнете.

Капитан Астахов се съблече бързо и седна срещу Погодин. Генералът хвърли в пепелницата угарката и продължи:

— Пристигна началство от щаба на фронта — самият Лаврецки. Работи в моя кабинет, а до довечера аз ще заема вашата къщурка. Е, какво ново има към вас?

— Изглежда се разкри още едно звено от този тайнствен кръг — отговори Астахов. — Аз започвам да се досещам за един пункт, който ми изглежда неясен.

— За кой именно? — нетърпеливо запита генералът.

— Не ми беше ясно по какъв начин през нощта, без магнезий, при толкова сложна обстановка е могла да бъде направена почти мигновена снимка в щаба на инженерните войски...

— Да, това е много важен пункт — съгласи се генералът. — Аз също мислих върху това. Любопитно е какво сте намислили вие?

— Само по умозаключение може би не бих дошъл до никакъв извод, ако не бях обърнал внимание на това, че очите на чертожничката

Кедрова сутрин са постоянно възпалени. И ето, оказа се, че това е от много ярката светлина на електрическата лампа, която виси над нейната маса. Довечера аз ще се постарая да огледам лично тази лампичка. Струва ми се, че именно тя е източникът на осветление при снимането.

— Вие сте направили ценно откритие — одобрително забеляза генералът. — Имам допълнителни данни, които могат да потвърдят вашето предположение. Успях да установя, че шифрограмата от убития радист не е разкодирана съвсем точно. В нея вместо думата „налягане" трябва да се чете „напрежение". По такъв начин се получава: „няма ясност... увеличете напрежението..." Ако допуснем, че в дадения случай се има предвид електрическото напрежение, то вашето предположение е напълно уместно.

— Това безспорно е така, другарю генерал! — извика Астахов. — Тогава и целият смисъл на шифрограмата става разбираем. В такъв случай трябва да я четем така: „Няма ясност на линиите (контурите) увеличете напрежението на тока."

Генералът извади от папката някаква хартия, приглади я с ръка и произнесе замислено:

— Изглежда, че с тази шифрограма се дава указание на шпионите да правят по-ясни

снимки. Но какво общо има тук напрежението на тока?

Като помълча, генералът добави:

— Отчетете, другарю Астахов, и още едно обстоятелство: от нашата лаборатория е установено, че снимката на картата, намерена у убития радист, е направена под ъгъл седемдесет и пет градуса към плоскостта на картата.

— Това може би ще ни потрябва — забеляза капитанът.

— Аз също предполагам — съгласи се генералът, — че този неразбираем засега наклон на картата играе съществена роля. Преди всичко той се явява някаква пречка при снимането. Обърнали ли сте внимание, че горните и долните контури на снимката не са достатъчно ясни? А това показва, че условията на снимането са били неблагоприятни и вероятно е било невъзможно да се избегне наклонът от седемдесет и пет градуса. Нашите часове, другарю Астахов, са скъпи. Помислете над тези седемдесет и пет градуса и се позаинтересувайте от лампичката.

Генералът се приближи до прозореца, отвори горното малко прозорче, вдъхна дълбоко свежия въздух, нахлул в стаята, и запита:

— Струва ми се, времето днес е хубаво?

— Тъй вярно, другарю генерал.

— Възползувайте се от това обстоятелство, другарю капитан, и се разходете до електростанцията на щаба на инженерните войски.

По мои сведения тя е разположена в живописно място.

— Слушам, другарю генерал — отговори Астахов и заоблича шинела си. Вашата мисъл ми е ясна. Аз вече изпратих там лейтенант Ершов на предварително разузнаване. — Като погледна часовника, капитанът добави: — След двадесет минути ние трябва да се срещнем с него в горичката близо до електростанцията.

КЪСАТА АУДИЕНЦИЯ

Същия ден командуващият армията извика при себе си генерал Погодин. Той беше замислен и дълго не започна разговора. Погодин не задаваше въпроси. Той седеше мълчаливо пред масата на командуващия и само от време на време поглеждаше неговото уморено замислено лице. Погодин знаеше, че двете последни нощи командуващият е прекарал в своята работна стая, без да мигне. Той знаеше също, че командуващият току-що е имал разговор с началник щаба на фронта и че той е поставил пред него извънредно къс срок за готовността на армията за изпълнение на бойната задача.

Положението беше изключително напрегнато. Подготовката за операцията вече се започна. Наистина за това знаеха само стар-

шите началници и в армейските щабове още не се разработваха частните задачи, но тази работа можеше да започне всеки ден.

Съвсем неотдавна противовъздушната отбрана на щаба на армията води мощен зенитен огън по противникови самолети. От страшния грохот всичко наоколо се затресе, но сега се бе установила такава тишина, че се чуваше даже как командуващият тежко диша и почуква нервно с пръсти по стъклото на огромната писмена маса. Пред него лежаха купчина телеграми и топка телеграфни ленти, които адютантът още не бе успял да залепи на лист.

Генерал Погодин напълно съзнаваше цялата своя отговорност. Беше му съвършено ясно, че е поставена на карта не само неговата съдба, но и съдбата на командуващия и на цялата операция. А това беше по-важно от тяхната лична съдба.

Когато пеещият стенен часовник бавно удари девет часа, командуващият, стреснал се, погледна Погодин внимателно в очите и каза:

— Е, какво, генерале, ние може би няма и за какво да говорим. Теб нали и така всичко ти е ясно?

— Всичко, другарю командуващ.

Разговорът завърши. Командуващият стана и стисна здраво ръката на Погодин.

— През тези години, Михаил Алексеевич, не един път се е налагало да рискуваме гла-

вите си, но никога не е било така трудно. Е, върви... Няма да те питам как е работата при тебе. Утре в седем ти сам всичко ще ми кажеш. Желая ти успех!

КЪСНО ВЕЧЕРТА

В горичката, близо до бараката, в която се намираше електростанцията на щаба на инженерните войски, Астахов се срещна с лейтенант Ершов.

— Узнахте ли нещо? — тихо запита капитанът.

— Тъй вярно — отговори лейтенантът.

Астахов се обърна и те тръгнаха към селището.

— Докладвайте! — заповяда той на Ершов.

— Успях да направя някои справки — каза лейтенантът. Електротехникът Нефедов, който обслужва електростанцията на щаба на инженерните войски, не е военнослужащ, а волнонаемен. Днес през целия ден той беше малко пийнал. От известно време него изобщо не го напускало веселото разположение на духа. Откъде си доставя водка, е неизвестно. За лампичката аз също се заинтересувах. Беседвах с него по този въпрос. Той уверява, че я е сменил с електротехника на артилерийското управление. Питам го за фамилното име на електротехника, а той отговаря, че нё

знае. Обаче съобщи името му и описа и външността му. Ходих специално по този повод при артилеристите. Те са тук наблизо, в съседство са с инженерите. Оказа се обаче, че те никога не са имали такъв електротехник.

— А под какъв предлог беседвахте с Нефедов? — разтревожено запита Астахов.

— Дадох си вид, че искам да се снабдя с хубава лампичка. Аз разбирам, че това е тънка работа и действувах внимателно. Предлагах му пари и водка. Сега по-добре не ходете при него — това може да му се стори подозрително.

Капитан Астахов и сам разбираше, че сега не е време за това. Като дочака да се смрачи, той отново се отправи към електростанцията. Този път капитанът реши да отиде в нея не откъм селото, а откъм гората. Като стигна близо до бараката, в която се намираше електростанцията, той извика:

— Има ли тук някой?

Никой не му отговори. Той постоя малко и влезе в бараката. Над трофейната динамомашина слабо светеше електрическа лампичка. На сандъка в ъгъла дремеше човек. Това беше електротехникът Нефедов.

Капитанът се огледа внимателно, но всичко наоколо беше спокойно. Като надзърна под малкия тезгях и в сандъка с кабели и

електрическа арматура, той се отдръпна към вратата и викна по-силно:

— Ей, електротехник!

Нефедов отвори очи и се прозина:

— Кого носят дяволите там? — запита той сърдито, но като забеляза офицерските пагони на Астахов, неохотно се повдигна от сандъка. — Тук не може, другарю капитан. Не се разрешава.

— Аз имам работа при вас, другарю електротехник — с любезен глас произнесе Астахов. — Не може ли да се превключим към вашата електростанция за тая вечер? Акумулаторите на нашата щабна автомашина се изтощиха. Има срочна работа, а ние сме без светлина.

— Нищо няма да излезе, другарю капитан — намръщено отговори Нефедов. — Полковник Белов не ми разрешава да превключвам никого в нашата линия.

— А ако получа разрешение?

— Едва ли — усъмни се електротехникът.

— Ще опитам все пак. Как да се добера оттук най-близо до него?

— Необходимо е да отидете в покрайнините на селцето — отговори Нефедов, разтривайки разрошената си глава, която изглежда го болеше след днешното напиване.

Астахов погледна небето и поклати глава:

— Тъмничко е. Дали няма да се заблудя. Какво ще кажете, ако се опитам да отида по

линията на електрическия кабел? Къде отива тази линия?

— В щаба на инженерните войски. Тя е прокарана направо, така че ще се наложи да се промъкваме из храстите и овразите. По-добре е да минете през селото...

— Времето ми е скъпо — отговори Астахов. — Ще тръгна по кабела. Така е по-близо и по-сигурно.

Като различаваше с мъка проводниците над главата си, капитанът тръгна по тяхното направление. За него беше важно да си изясни през каква местност минават те.

Да върви по целината беше неудобно, а около обраслия с храсти овраг Астахов едва не попадна в мочурлив ручей. Като намери с мъка някакъв дървен мост и премина от другата страна на ручея, капитанът започна да се изкачва по стръмен склон, хващайки се с ръце за храстите. В един храст той напипа заплетени в клоните му проводници. Те бяха два и идваха някъде от оврага, а завършваха около храста, в който се намираше стълба с окачените електрокабели. Проводниците имаха изолация, но двата им края бяха оголени.

Макар че тук нямаше нищо чудно, тъй като по всяка вероятност кабелите бяха оставени от свързочниците, които се готвеха да използуват попътния стълб, това се видя подозрително на Астахов. Като огледа мястото, капитанът продължи по-нататък и скоро без

особени приключения достигна до щаба на инженерните войски.

В щаба беше пусто. Офицерите бяха отишли да вечерят. Наташа също не беше там. Зад сгъваема походна маса седеше Яценко и лениво подшиваше някакви листове в дебела папка. Лицето му беше намусено и неловолно.

— Скоро ли ще дойдат офицерите? — запита Астахов.

— Кой ги знае — неопределено отговори Яценко.

Капитанът погледна лампичката над чертожната маса: тя гореше значително по-ярко от всички останали. Астахов премина няколко пъти по землянката, като ту се доближаваше, ту се отдалечаваше от чертожната маса, която беше залята от обилна светлина, и сякаш неволно привличаше вниманието на капитана. Астахов я поразмърда, като ту отпускаше, ту повдигаше работната плоскост. Неочаквано в него възникна смътна догадка. Като измени първоначалното си намерение да дочака някого от офицерите, той реши да се върне незабавно в квартирата си. Преди да си отиде, той запита Яценко:

— А къде е Наташа? И тя ли вечеря?

— Може и да вечеря — неопределено отговори Яценко. — Полковникът я извика, така че може би вечеря с него.

— Защо пък именно с него?

— Как защо? Полковникът я уважава много. Оказа се, че се познава добре с нейния брат. Затова вероятно тя се харесва на полковника.

— Той ли ѝ подари тази великолепна лампичка, която виси над масата? — усмихна се Астахов.

— Съвършено вярно — потвърди Яценко. — Когато електротехникът Нефедов донесе тази лампичка в щаба, генералът искаше да я вземе, но Наташа убеди полковника, че такава лампичка е необходима повече на нея. И полковникът извоюва от генерала лампичката за Наташа, а вие без съмнение разбирате какво значи да се извоюва нещо от нашия генерал?

КАПИТАН АСТАХОВ ДЕЙСТВУВА

За миг всичко се объркa в главата на Астахов. Той вървеше, без да избира пътя, спъваше се, изпитвайки леко главозамайване. Заспалите подозрения се пробудиха у него с нова сила.

„Нима греши? . . . Нима не я е разгадал?"

Не му се искаше да вярва, че Наташа има отношение към висящата над нейната маса лампичка. Яценко явно днес не е в настроение. Нали той е могъл да се скара с Наташа и след това от злоба да наговори, че тя е изпро-

сила специално тази лампичка от полковника. Не си струва да придава голямо значение на неговите думи!

Астахов се мъчеше да се съсредоточи. Сега, когато работата отиваше към развръзка, не трябваше да губи равновесие... Залпът на зенитните оръдия наруши хода на мислите му. Капитанът се спря и започна да се ослушва. Над селото кръжеше фашистки самолет. Картечниците прорязваха небето с цветни трасиращи куршуми. Някъде твърде високо снарядите на зенитките яростно разкъсваха непрогледната мъгла. А когато бръмченето на моторите замря в далечината и грохотът на оръдията утихна, капитанът различи далечния, но вече ясно чуващ се шум на танковете и артилерията, които идваха към районите за съсредоточаване. Това му подействува отрезвяващо. Чувството на дълг се надигна с нова сила в него, като заслони и заглуши всичко останало.

Астахов извика лейтенант Ершов и му заповяда да изясни срочно някои въпроси в щаба на началника на свръзките, а той сам се зае да изучава чертожната маса на Кедрова. Когато лейтенантът се върна и доложи резултатите, капитанът облекчено въздъхна:

— Така си и мислех! Сега не трябва да губим време, другарю Ершов. Извикайте бързо две отделения автоматчици и бъдете готов

Необходимо беше незабавно да се доложи всичко на генерала. Астахов забърза към Погодин и като престоя при него всичко десет минути, се отправи към полковник Белов. Той не остана дълго и при Белов. Обстановката изискваше решителни действия и капитанът не губеше времето си напразно.

След няколко минути той беше вече в щаба на инженерните войски. Сега всички офицери се бяха събрали. Наташа също беше тук. Тя намяташе платнището, вероятно се стягаше за някъде.

— Изглежда, че вие пускате Кедрова да почива? - запита Астахов старши помощника.

— Да — отговори майор Рахманов — аз я освобождавам, защото е работила непрекъснато цяла нощ.

— Жалко е наистина да отнемеш заслужената почивка, но нищо не може да се направи — забеляза Астахов. — Налага й се да направи карта по тази схема. — Капитанът подаде на майора начертан лист хартия и добави: —Това е заповед на полковник Белов.

В това време позвъни сам полковник Белов и потвърди думите на Астахов.

Наташа слушаше разговора и бавно започна да развързва шнура на платнището.

— На вас не ви върви — усмихнато се обърна Астахов към Наташа

Наташа го погледна внимателно и с рязко движение, като хвърли платнището, тръгна към чертожната маса.

— Ще се наложи да слепите листове на участъка на нашата армия — продължи Астахов.

— От какъв мащаб? — запита Наташа.

— Петдесетхиляден.

— Аз имам вече слепени.

— В такъв случай нанесете предния край по последните данни, а границите на корпусите и обстановката вземете от тази схема.

Астахов протегна на Наташа схемата и тя, вземайки я, внимателно го погледна в очите. Капитанът беше малко смутен, но издържа твърдо този поглед.

— Струва ми се — сериозно каза Наташа. — че вие днес сте в лошо настроение.

— Напротив, днес аз имам отлично настроение — отговори Астахов и като се сбогува, излезе от щаба.

ПОДОЗРИТЕЛНАТА ЗЕМЛЯНКА

Откачените проводници, открити от Астахов вечерта, както той предполагаше, сега бяха превключени към електрокабела на щаба на инженерните войски.

— Ще се движим внимателно напред — прошепна Астахов на лейтенант Ершов. —

Дръжте хората на известно разстояние, но така, че свръзката да бъде идеална.

Проводниците, скрити в храстите, лежаха почти на земята. Като ги напипа с ръка, капитанът бавно тръгна напред. Ершов вървеше след него. Беше толкова тъмно, че трябваше само да махне ръката си от кабелите, за да загуби всякаква ориентировка. След около половин час Астахов и Ершов изминаха по склона на оврага близо един километър. Проводниците сега остро завиваха надясно и отиваха в гората.

Макар че и преди наоколо беше много тъмно, то все пак в гората се оказа още по-тъмно. Ершов беше принуден да се държи за полата на шинела на капитана, за да не го загуби. Автоматчиците се движеха във верига след тях. Тишината наоколо беше напрегната. Даже артилерийската престрелка, която доскоро се носеше откъм левия фланг, съвсем замлъкна. Дъждецът, който беше започнал да пръска и да шумоли тихо по листата, също престана. Чуваше се само равномерното дишане на невъзмутимия лейтенант Ершов, който вървеше зад капитан Астахов.

— Нали вие познавате тази гора? — пошепна капитанът на лейтенанта.

— Да, аз бях тук неотдавна. Тук някога са били немски части и цялата гора е изровена от землянки.

Астахов вървеше сега още по-бавно и скоро съвсем се спря. Проводниците, по протежение на които той се движеше, отидоха изведнаж някъде в земята. Опитът да ги откопае излезе неуспешен. Офицерите приседнаха под дървото, като не се решаваха да разговарят. Очевидно, че целта на тяхното търсене се намираше някъде наблизо.

В гората беше тихо като преди. Но ето, едва чуто изпращя клонче, а след това се чуха нечии стъпки. Някой премина съвсем близо до тях. Астахов и Ершов се притаиха зад стеблото на дървото. Ако се съдеше по звука на стъпките, неизвестният се отправи към края на гората. Той вървеше спокойно, с уверени крачки — изглежда не един път беше извършвал тази разходка.

След няколко мъчителни минути отново се доловиха неговите стъпки. Човекът, който се връщаше назад, се спря до дървото, зад което седяха капитанът и лейтенантът. Чуваше се как той рови в джобовете си. След това щракна запалка. Ихбухналото жълто пламъче изтръгна от тъмнината няколко сиви, грапави стебла.

Астахов и Ершов, като затаиха дишането си, замръзнаха зад дървото. В светлината на краткото пламъче те видяха висок човек в дълга мушама с качулка, който стоеше гърбом към тях. По издадените встрани и леко

приповдигнати лакти личеше, че той пали цигара от запалката.

Светлината угасна и всичко отново потъна в още по-гъста и непрогледна тъмнина. Човекът продължи по-нататък и неговият път сега се забелязваше по огънчето на цигарата му. Той скоро се спря на около петнадесет метра от Астахов и Ершов.

Изведнаж редките, неопадали още листа на дърветата зашумха под ударите на първите капки на отново започналия дъжд.

Огънят от цигарата бавно се спусна някъде надолу и като че ли се скри под земята.

— Навярно тук някъде наблизо има землянка — едва чуто пошепна капитанът.

— Ще действуваме ли? — Също така тихо запита лейтенантът.

— Не, ще почакаме още.

Дъждът спря също така неочаквано, както и започна. След няколко минути изпод земята отново се показа огънят от цигарата и бавно започна да се издига нагоре.

— Идете при автоматчиците — пошепна Астахов. — Постарайте се да хванете безшумно този човек, ако той дойде до покрайнината на гората. Имате ли връв или канап със себе си? Оставете края при мен за свръзка. С две дръпвания аз ще дам сигнал, че този тип е преминал покрай мен и се е отправил към вас. Когато всичко бъде направено, вие ми обадете с три дръпвания.

Ершов си отиде, а Астахов се залови напрегнато да следи огънчето на цигарата. Сега то се виждаше добре, тъй като човекът се движеше към него. Той вървеше бавно, без да изпуска цигарата от устата си. От мъждивата й светлина при смукването можеше да се забележи продълговато лице с остър нос и дебел врат.

Като почака, докато той премине покрай него, капитанът даде установения сигнал и взе да се ослушва. След пет минути той дочу приглушено хъркане, няколко глухи удари и всичко утихна. Три кратки дръпвания на канапа му известиха благополучното изпълнение на замисъла.

Като превърза канапа за дървото, Астахов се отправи към своята група. Когато се добра до мястото, лейтенант Ершов му доложи:

— Всичко е в ред, другарю капитан.

— Какво намерихте в него? — бързо запита Астахов.

— В джобовете на мушамата му имаше гумени ръкавици. Ето, вижте.

Като попипа хладната гума, Астахов поднесе ръкавиците към носа си.

— Няма съмнение — забеляза капитанът, — с помощта на тези ръкавици той се е превключвал към електрокабела на щаба на инженерните войски. Оставете с него някого,

а останалите нека обградят землянката, от която той излезе.

Лейтенантът отдаде заповед на автоматчиците и тръгна след капитана. Те вървяха няколко крачки, после се спряха и се ослушаха.

Наоколо всичко беше тихо.

След малко, като опипваше внимателно стъпалата, капитанът започна бавно да се спуска в землянката. Лейтенант Ершов и двама сержанти вървяха непосредствено зад него.

На най-долното стъпало Астахов се спря и напипа дървена врата. Тя беше плътна и без цепнатини.

Капитанът допря ухото си до вратата и се ослуша. Зад нея беше тихо. Астахов я натисна внимателно. Тя се открехна леко навътре.

В землянката цареше полумрак. Човек с форма на съветски офицер седеше зад една маса и наблюдаваше в някакъв прибор, от който излизаше мъждива светлина. Изглежда, че свежият въздух, проникнал в землянката през образувалия се отвор, привлече вниманието му. Той повдигна глава и погледна към вратата.

— Кой е там? — запита той.

Капитан Астахов отвори вратата и стремително влезе в землянката. Светлината угасна мигновено, но Ершов и сержантите, които скочиха бързо след капитана в землянката, запалиха електрическите фенерчета и ги насочиха върху непознатия.

АСТАХОВ Е ЩАСТЛИВ

Генерал Погодин не спа цялата нощ. Той крачеше развълнувано из стаята и очакваше завръщането на Астахов. Предчувствието му подсказваше, че капитанът е попаднал на верни следи.

Когато доложиха на Погодин за пристигането на капитана, той хвърли в пепелницата недопушената цигара и заповяда незабавно да го пуснат.

С няколко думи капитанът доложи за своята нощна операция. Генералът го изслуша с нескривана радост и му стисна ръката.

— А сега — каза той — вървете да спите и се постарайте да си отспите за всички тия трескави дни.

Астахов излезе, но съвсем не бързаше да почива, както го съветваше генералът. Той се отправи бързо към щаба на инженерните войски, където Наташа сигурно още работеше над лъжливата оперативна карта, за да привлече с нея вниманието на шпионите. Астахов измисли тази примамка, когато започна да се досеща по какъв начин фашистите получават информацията.

Капитанът никога още не се беше вълнувал така, както сега, когато отиваше към щаба на инженерните войски. Там ли е още На-

таша, или е завършила работата си и си е отишла? Сега Астахов отиваше при нея без подозрения. Той беше уверен, че тя с нищо не е замесена в цялата тази история.

Около землянката на щаба на инженерните войски го спря часовой. Той каза пропуска и започна да се спуска по стълбичката. В землянката беше тихо. Повечето от лампите бяха загасени. До чертожната маса стоеше наведена Наташа. Астахов се приближи тихо до нея и дълго стоя, без да се обади на девойката. Накрая той се допря до рамото ѝ. Наташа трепна и се огледа.

— Моля, простете ми — каза смутилият се Астахов. — Аз навярно ви изплаших?

— Ни най-малко — усмихнато отговори Наташа. — Вземете си картата, другарю капитан. Тя е готова. Не искам да ви питам нищо, но лицето ви е така щастливо, че ми се иска да ви поздравя за някакъв успех.

Капитанът се засмя весело, без да отговори нищо, а Наташа запита:

— Сега аз мога ли да отида да спя?

— Да, разбира се! — каза Астахов и запита, като понижи гласа си: — Не мога ли да ви изпратя? Нали нашият път е един и същ.

— Когато човек е постигнал голям успех, няма защо да му доставям малки огорчения — като се засмя, каза Наташа. — Да вървим.

Те тръгнаха и Астахов за първи път се осмели да я хване под ръка. Беше свежо и необикновено тихо. Лекият ветрец донасяше някъде отдалеч нежен мирис на полски цветя. Небето се очисти от облаците и тънкият сърп на луната поглеждаше внимателно зад острия покрив на някаква плевня.

— Като че ли няма никаква война — замислено произнесе Наташа.

Капитанът вървеше мълчаливо. Той беше истински щастлив и съжаляваше само за това, че пътят до квартирата на Наташа беше къс.

СИСТЕМАТА НА УМОЗАКЛЮЧЕНИЯТА НА АСТАХОВ

В седем часа сутринта Погодин се яви при командуващ армията.

— По очите ти познавам, генерале, че си дошел при мене с добри известия — каза командуващият, като стана.

— Да, с добри. Разрешете да докладвам.

— Заповядвам да докладвате! — усмихна се командуващият.

— Тая нощ — започна Погодин — капитан Астахов задържа двама фашисти, които говорят великолепно руски и имат безукорни документи. В землянката, в която ги е заловил капитанът, е бил инсталиран телевизионен приемник. Шпионите са били заловени на

местопрестъплението и те бяха разумни да си признаят всичко. Ето в основни линии цялата работа.

— Така, значи тук имаме телевизия! — оживи се командуващ армията. — Виждане на разстояние — като размишляваше, той почука с пръсти по масата и добави, — впрочем сега използуват реактивни снаряди — „летящи бомби", които от известно разстояние започват „да виждат" съответната местност и цел. Тези бомби са снабдени с телевизионни предаватели, с които изображението автоматично се предава по радиото на екрана в съпровождащия ги самолет. По принцип тук няма нищо ново. Нали и ние сме измислили и по-умни неща в тази област. Интересно е обаче как шпионите са успели да осъществят телевизионно предаване от нашия щаб?

Погодин извади от джоба си електрическа лампичка и я подаде на командуващия.

— Ето, в тази лампа е инсталиран специален патрон. Шпионите са разчитали чрез електротехника Нефедов да я окачат над масата на генерал Тихомиров или полковник Белов, но лампичката била поставена над масата на чертожничката Кедрова. Това макар и да не погубило цялото предприятие на шпионите, то все пак значително ни помогна да ги разобличим.

— Но позволете — забеляза командуващият, — нали само една лампичка не е достатъчна за телевизионно предаване?

— Да, но това не е обикновена лампичка — в нея са били монтирани малки фотоелементи и всички части на телевизионния предавател. По такъв начин лампичката осветява обекта на предаването, а фотоелементите превръщат осветеното изображение в електрически сигнали и ги предават по специални проводници в землянката с приемателната апаратура.

— Откъде обаче са се появили у тях тези проводници? — запита командуващият.

— Те не са се появили отникъде. Вие знаете, че щабът на инженерните войски се разположи в землянката, в която по-рано е бил щабът на фашистки полк. След оттеглянето си немците са оставили тези проводници монтирани в електрическия кабел и понеже кабелът е бил в пълна изправност, електротехникът на щаба на инженерните войски, без да се замисля, го е използувал за осветлението на щаба. Точно така е била използувана и изоставената от хитлеристите съвършено изправна динамомашина.

— Но как все пак ви се удаде да напипате шпионите.

Генерал Погодин извади от папката фотографията на топографската карта с нанесена-

та обстановка, постави я пред командуващия и започна да обяснява:

— Когато ние проявихме тази снимка, намерена у убития радист, за който аз ви докладвах, успяхме да установим, че тя е била направена под ъгъл седемдесет и пет градуса. И сто, капитан Астахов, който се занимаваше с разследването на тази работа, започнал да разсъждава. Той допуснал, че този ъгъл може да се получи при две положения: първо, ако картата е лежала на хоризонтална плоскост, а фотоапаратът при снимането е бил наклонен към нея под ъгъл седемдесет и пет градуса; второ, той допуснал обратното положение, т. е. че при снимането апаратът е могъл да бъде строго перпендикулярен към хоризонталната плоскост, а картата — наклонена под ъгъл седемдесет и пет градуса. Резултатът при това ще бъде един и същ.

Погодин прелисти някакви документи в своята папка, намери чертежа, подаде го на командуващия и продължи:

— Идвайки до такъв извод, Астахов се заел да изучава този чертеж на масата на Кедрова и разкрил, че работната плоскост на тази маса е наклонена под ъгъл седемдесет и пет градуса; електрическата лампичка пък, висяща над масата, се е явявала в този случай идеален перпендикуляр. Това затвърдило у него подозрението, че лампичката, която служела за силен източник на светлина, в

същото време се явява и телепредавател, т. е. по същество изпълнява ролята на фотоапарат. Трябва да се отбележи, че наклонът на чертожната маса на Кедрова е пречел твърде много на шпионите. Те уверяват, че той е развалил много донесения.

— Юнак капитан! — възхитено възкликна командуващият. — Да го извикат незабавно.

Астахов бе наблизо, той се яви веднага.

Командуващият го погледна внимателно в сивите очи и здраво стисна ръката му.

— Така, ето какъв сте били вие, капитан Астахов! — каза той, като че ли за първи път виждаше капитана, макар че го познаваше отдавна.

Като помълча малко, вглеждайки се все още изпитателно в Астахов, командуващият бавно се обърна към генерал Погодин:

— Както искате, Михаил Алексеевич, но аз съм напълно уверен, че дълбоката вяра в нашите генерали, офицери и войници е помогнала твърде много на капитан Астахов да реши задачата вярно. Ако той би започнал да подозира всеки от тях, кой знае колко време би му отнело това и колко дълго фашистките шпиони биха могли да използуват своето телевизионно устройство.

Командуващият отново протегна ръка на Астахов и енергично я раздруса.

— Благодаря ви, другарю капитан.

3·35 лв.